

Részletes névjegyzék **Strijben tartózkodó munkaszolgálatosokról**

UJ ÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

II. ÉVF. 15—16. SZÁM

MEGJELENIK
MINDEN HÉTEN CSÜTÖRTÖKÖN

1946 ÁPRILIS 11.

Nyugalmat akarunk!

Irtta: STÖCKLER LAJOS

Evezredek óta ünnepli világ zsidósága az egyiptomi rabszolgáság megszűntét, őseink felszabadulását, visszanyert szabadságát. Ünnepli viszontagságos történelmének minden szakában, nemzedékről-nemzedékre, szent örökségként.

Felszabadulás, szabadság! A zsidóság élető eleme, kincse ez, ha emyi időn át megőriztük még az emlékezés régi jellepét is, amellyel a rabszolgáságot megváltó, szabad életet ma ünnepeljük. A zsarnok Fáraó elhatározott kiáltási tervének, amellyel az egyiptomi zsidóságot megsemmisíteni akarta, méltó követője akadt, az aljas, magát szintén félistennek képző fasizta zsarnok személyében. Hasonló, sőt még állatiasabb eszközökkel kezdte meg és folytatta, minden emberi mivoltukból kivetkőzött pribékjeivel Európa zsidóságának elpusztítását. Nem rajtuk mult, hogy sokmillió ártatlan zsidó legyilkolása után maradt még ezen a földrészen maroknyi zsidóság, amelyet megölni már nem maradt idő.

Őseink megmenekülése csodálatos volt. De mennyivel nagyobb csoda a magyar zsidóság felszabadulása, megmenekülése a halál torkából. Hősiesen harcolt a minket felszabadító dicsőséges Vörös Hadsereg. Tudjuk, milyen hatalmas küzdelemmel, véradózáttal járt a szabadságért, az emberi jogok visszaszerzéséért folytatott a történelemnek e legnagyobb háboruja és ezzel a mi megmenekülésünk. Soha el nem múló hálánk az orosz nép minden fiának!

És most zsidó testvéreim, a felszabadulás második Peszách-ján, amikor őseink megmenekését és ezzel együtt a mienket is ünnepeljük, szeretnék a szabadságban eltöltött esztendő, megindult új életünk néhány eseményéről, de nem utolsósorban annak tanulságáról szólni nemcsak zsidó testvéreimhez, hanem mindenkihez, akit a mi sorsunk érdekel.

Sokat, de nem többet a kelletténél, beszéltünk, mert beszélnünk kellett és erre kényszerülünk még ma is szörnyű tragédiáinkról, sokszázezer mártírunkról, deportáltjainkról, árváinkról, özvegyeinkről, magukra maradt ellátatlan öre-

geinkről: a mindenéből kifosztott, meggyötört maradék magyar zsidóságról.

Szebb és jobb lett volna a felszabadulás után szenvedéseinket, gyászunkat megértő velünkérző társadalommal szembeszállni, mint ahogy a legtöbb országban történt, ahol sorstársaink voltak, megértéssel, együttérzéssel fogadták és karolták fel az életben maradtakat. Pedig milyen nagyszerűen, emberiesen viselkedett a gettóból megmenekült, deportálásból visszatért, vagy a munkaszolgálat poklából visszakérült özvegy, árva, gyermekét, feleségét, testvérét veszített magyar zsidó. Jól emlékszem az 1944 őszén letolyt megbeszélésre, amikor az ország sorsáért aggódva és a felszabadulást várva, az egyik egyház nagyszerű papja azt kérte tőlünk, kövessünk el mindent, hogy a majdan felszabaduló, agyonkínzott tömegeink, fegyelmetlenül, indulataikat fékezve bizák az igazságszolgáltatást az arra hivatottakra. Ez a maradék zsidóság tudott emberies ember lenni, gyászát, fájdalmát, bánatát csendben viselni, kifosztott, lerongyolt állapotban új életet kezdeni. Nem volt könnyű és még ma is nagyon göröngyös, akadályteli a magyar zsidóság életének új útja.

A tárgyalagos bíráló előtt nem szorul bizonyításra, hogy eddig a magyar zsidóság nem kapta meg sem az erkölcsi elégtételt, sem az elesettségéből az új élet elindításához szükséges azt a legszűkebb támogatást, amely nélkül élni, az épülő demokratikus ország támasza, odhadó, lelkes híveként nem lehet, pedig azt minden idegszálával, szívével szolgálni akarja. Enélkül nemcsak agyonhajszolt, özveit gyászoló, hanem az igazságérzetében megrendült, bizalmatlan tagja marad a társadalomnak, amelynek reakciós fasizta elemei, felismerve az adottságokat, szítják a gyűlöletet és a még mindig gyengének, magárahagyottnak látszó zsidóság ellen az antiszemizmus ostoba, de hatásos eszközeivel izgatnak.

Az első peretől kezdve számollunk az ország nehéz helyzetével. Ez határozta meg szerényen szabott igényeink mér-

ÁRA 100.000 PENGŐ

Tildy Zoltán köztársasági elnök:

„Az antiszemita bujtogatással az egész magyar nép áll szemben“

Tildy Zoltán, a magyar köztársaság elnöke a *Világosság* április 4-iki számában nyilatkozott Magyarország sorsdöntő kérdéseiről s ezeknek során az újságíró által a felekezeti ellentétekkel kapcsolatosan felvetett kérdésre a következőket válaszolta:

— A felekezeti ellentéteknek — felel határozottan a köztársasági elnök — semmi helyük nem lehet a demokráciában. A demokratikus rend maradéktalan és teljes szabadságot biztosított minden egyháznak.

Azok a jelenségek, amelyek itt-ott éledő antiszemitizmusra mutatnak, a legsúlyosabban elítélendők.

Népiünk túlnyomó többsége, az emberséges gondolkodású dolgozók, soha nem adta át magát a náciizmus legsötétebb eszközeinek, az antiszemitizmusnak. Minden valóban demokratikus párt és minden őszintén demokrata elsőrendű kötelessége, hogy már a jelentkezése pillanatában állja útját az antiszemitizmus kísérletezésének.

Meg vagyok győződve arról, hogy ezek a kísérletezések főként a reakció manőverei, de ha más is volna itt-ott a forrás, határozottan és félreérthetetlenül meg kell bélyegeznünk az ilyen próbálkozásokat és észre kell téríteni azokat, akik a közelmúlt sötét korszakába nyulnak vissza taktikai eszközökért.

Nyugodtan mondhatom, hogy a csekély kivételtől eltekintve az antiszemita bujtogatással az egész magyar nép áll szemben.

Révai József:

Az antiszemitizmus elleni küzdelemről

Révai József a *Szabad Nép* március 31-i számában „Ködsítés” című vezércikkében a következőket írta:

„A kommunisták a legelőszöbben elítélik az antiszemitizmus minden megnyilvánulását. De mert a népmozgalmak kapcsán voltak antiszemita kilengések is, nem vagyunk hajlandók elítélni magát a népmozgalmat.

Az antiszemitizmus ellen mi a humanizmus és a demokrácia és a dolgozók osztályérdekéi szempontjából vívtunk és vívunk kérelhetetlen harcot. A humanizmus szempontjából, mert a zsidók megbélyegzése és a kegyetlen kiűlési kivételzés volt az emberiségből, kantiálizmus volt és egy nép, mely a fasizmus zsidóüldözéseiben résztvett vagy segédkezett, önmagát gyalázza meg. A német fasizmus az antiszemitizmussal nevelte bele a népet a „felsőbbrendű faj” öntudatát, melyet aztán nemcsak a zsidókkal szemben érvényesített, hanem ugyanolyan bestialis kegyetlenséggel oroszokkal, ukránokkal, lengyelekkel, csehekkel szemben. Az antiszemitizmus nem egyeztethető össze a demo-

kratizmussal, az antiszemitizmussal tett legkisebb engedelmény a dolgozók ügyének cserbenhagyása felé visz. Aki a zsidókra haragszik, nem tud eléggé a reakcióokra, a háborús bűnösökre, a demokrácia és a nép ellenségeire haragudni. A régi rendszer alatt az antiszemitizmus eszköz volt arra, hogy eltereljék a figyelmet a nép jogtalanságáról, a latifundiumról, a magyar függetlenség elárulásáról, az ország német kifosztásáról, eszköz volt arra, hogy a zsidóvagyokban és a zsidóállásokban való részese-déssel anyagilag korrumpálják és a reakció járszalagjára fűzzék a kispolgárságot, eszköz volt arra, hogy elhomályosítsák a munkások és a parasztok osztályöntudatát.

Most, a demokráciában, az antiszemitizmus eszköz arra, hogy eltereljék a figyelmet gazdasági bajaink és nyomorúságunk igazi okairól: a háborús bűnösökről, a szabotáló nagytőkéről, a régi rend híveiről. Azok teszik minden bajért a zsidókat felelőssé, akiknek érdeke, hogy a nép elkeseredése ne az igazi bajkeverők ellen irányuljon.

Az antiszemitizmus ellen küzdeni kell, de ezt a küz-

delmet alá kell rendelni a reakció elleni harcnak. Az antiszemitizmus elleni harc magyar ügy, népi ügy, a demokrácia ügye, nem egyszerűen, korlátoltan, kizárólag a zsidók ügye. A magyar demokráciának kötelessége védeni a zsidókat, de még in-

kább kötelessége védeni önmagát. Aki az antiszemitizmus elleni harcot elválasztja a reakció elleni harctól, egyszerre csak arra ébred, hogy antifasiszta léte, az antiszemitizmus ellen hadakozva — akarva akaratlan — a reakció szekrént tolja.“

Molnár Erik dr. népjóléti miniszter a magyarországi zsidókérdésről

A magyarországi zsidóság-nak kezdettől fogva az volt az álláspontja, hogy az antiszemitizmus elleni harc első-sorban nevelőmunka. Csakis úgy lehet a postfasizmus ellen eredményesen harcolni, ha a zsidókérdés lényegével a legszélesebb tömegek is tisztában vannak. Az elmúlt hetekben lezajlott sajnálatos események, úgy látszik, meggyőzték a pártokat is e tény igazságáról s éppen ezért örömmel regisztráljuk, hogy a Kommunista Párt politikai akadémiáján a párt egyik legkiválóbb ideológusa, Molnár Erik dr. népjóléti miniszter tartott előadást a zsidókérdésről. Az a minden várakozást felülmúló tömeg, amely az előadáson megjelent, bizonyítja legjobban, mennyire az érdeklődés homlokerében áll a zsidókérdés s ha az illusztris előadó néhány állításával természetesen nem is értünk egyet, ez nem gyöngíti előadásának cselekedet voltát, amellyel első-sorban a demokráciának tett jó szolgálatot. Mert, miként azt az előadó is hangsúlyozta, az antiszemitizmussal kapcsolatosan semminő engedelménynek nincs helye, mivel az antiszemitizmus azokrak kezében legyen, akik a demokratikus Magyarországra törnek.

Az előadó mindenekelőtt megállapította, hogy van Magyarországon zsidókérdés s arról beszélni is kell, hiába szeretnénk ezt egyesek kényes kérdésnek minősíteni, amiről jobb hallgatni. Elsősorban antiszemitizmus mindig volt, tehát a fentekben gyökeredzik, ezen felül a zsidókérdésnek nagy politikai hordereje van, egyik legerősebb fegyvere ez a fasizmusnak és így jelentőségének megfelelőleg kell foglalkozni vele. Lenin szavai világítják meg legjobban a helyzetet, ki megállapította, hogy a kapitalisták igyekeztek minden gyűlöletet a zsidókra hárítani, pedig a zsidók között nem kis számban vannak dolgozók. Az ő szavai ugyan az oroszországi

helyzetre vonatkoztak, de lerögzítették az egyedüli helyes álláspontot.

Az antiszemitizmus általában két ténnyre épül. Az egyik a zsidóságnak évezredek szerepe a kereskedelemben, a másik ama ugyancsak évezredek gyűlölet, amelyet a zsidókkal szemben éreztek a aminek állítólagos okaként sokak a faji különbséget jelölik meg. Ez a két tény Magyarországon is összefügg egymással, gyökerei a történelemben vannak, a magyarság történelmében és a zsidóság történelmében. A faji teóriákkal hamar lehet végezni. Vannak ugyan fajok, illetve fajták, azonban először is a zsidóság nem egyetlen fajta terméke, másodsor pedig a társadalomtudomány szerint a fajták hatása az egyes társadalmak kialakulására lényegtelen. A spanyol és svéd feudális parasztot, a spanyol és svéd feudális urat ugyanazok jellemzik, függetlenül attól, hogy két különböző fajnak, illetve fajtának leszármazottjai.

A zsidóság történelmi szerepét és a kapitalizmusban való részvételüket Palesztina földrajzi helyzete determinálta. Palesztina az ókori kereskedelmi utak középpontjában feküdt és így uralkodó osztálya igen hamar ráért a kereskedelemre s ez természetesen így maradt szélszórattásuk után is. Az előadó ezután ismertette a zsidóság szerepét és helyzetét a római birodalomban, a Középkorban s végül rátért a magyarországi helyzetre. Részletesen foglalkozott a 19. századdal, mikor a magyarságnak is a polgári fejlődés útjára kellett lépnie. Hiányzott azonban az ehhez való üzleti szellem. A német polgári lakosság nyárs-polgár volt, az urak uraskodtak, a parasztok meg a földet tarták. Egyedül a zsidókban volt nemcsak az évezredek folyamán kifinomodott üzleti érzék, hanem a balyus zsidónak a rákényszerített pártfogalokozásban kialakult szelleme és józan takarékos-

sága. Pedig az üzleti hajlamok nem a magyar népből, mint olyaból, hanem csak a feudális urból és feudális parasztságból hiányoztak. A zsidó házaló tehát először a terménykereskedelemben kapcsolódott be, majd megteremtette a bankokat s végül a bankokon át a magyar ipar kialakításában is döntő szerephez jutott. Az iparosuló Magyarországnak igen nagy réteg alkalmazottja s értelmiségi pályákon működőre is szüksége volt s csak természetes, hogy itt is a zsidók voltak nagyszámban, annál is inkább, mert a zsidóság mindinkább magyarrá lett, csak egyes jelek mutatták, hogy még nem teljesen az. A zsidóság sohasem volt egységes, mindig osztályokra tagozódott s legnagyobb részben kispolgár. Minthogy vérségi beolvadás csak a nagybirtokosok s fináncokéé között következett be jelentősebb mértékben, azt mondhatjuk, hogy a zsidóság kasztszerű életet élt a magyar társadalomban s ez segítette az antiszemitizmus növekedését, amely tényekkel, de eltorzított tényekkel dolgozott.

A német antiszemitizmus a fasizmus lényegével azonos formákat öltött s ez a forma a terrornak, a kannibalizmusnak formája. A félfudális Hortly-rendszer nem vetett gátat ennek, pedig tudnia kellett, hogy a végén tönkremegy az ország. A nyilasokat főleg azok támogatták, akik anyagilag érdekelve voltak a zsidókérdésben s ma is ezek az antiszemiták, mert szerelnék elküldöztetni e ténny. Márpedig, aki kisujját nyújtja az antiszemitizmusnak, az testestől odavész s ezért folytatunk kérelhetetlen harcot az antiszemitizmus ellen. Óvakodni kell az olyan progresszívnek látszó és hangzó jelzavaktól, hogy zsidó anyai, mint kapitalista. Ez, ha esetleg valamikor igaz is volt, ma nem igaz, különben is, a kapitalizmus nem zsidó kapitalizmus, hanem mindig nemzetközi kapitalizmus s egyformán nyomja el a dolgozókat.

Ezután a zsidókérdés megoldásáról szövegeztünk. A zsidókérdésnek Magyarországon kétféle megoldása van: egy reakciós s egy progresszív megoldása. A reakciós megoldásnak a cionizmust tartja, annak hangsúlyozásával, hogy kizárólag a magyarországi helyzetről beszél s a cionizmusnak is csak itteni szerepét nézi. Minthogy a magyarországi zsidóság nyelvet, nemzeti kultúráját elvesztette,

vallása erős visszaesésben van, így csak átmenetileg lehetett a zsidókat egybeterelni. A cionizmus ezt az egybeterelést állandósítani akarja, ami szembefordulás a társadalmi fejlődéssel, szembefordulás még akkor is, ha szocialistáknak hirdetik magukat. Aki a szocializmust akarja, annak itt a helye. A progresszív megoldás a zsidóság teljes beolvadása. A demokratikus fejlődésben megszűnik a zsidóellenesség a reakciós erők szerepével együtt. A zsidók túllengése is véget ér, mert erről gondoskodik a demokratikus állam a maga gazdasági és társadalmi intézkedéseivel. Más megoldás nincs, de harc lesz az antiszemitizmus ellen, amely ma kizárólag a demokrácia ellen irányul.

*

Ismételjük, nem értünk egyet minden állítással, sem azzal, amit az előadó a cionizmusról mondott, de legfőképp azzal nem, amit a zsidó vallásról hirdetett. A zsidó vallás ma épp úgy, mint évezredek során, egyik legerősebb fenntartója a zsidóságnak. A zsidó vallás épp úgy, mint a többi vallások, nem évtizedekre s évszázadokra szól. Élete örök, függetlenül korok s egyes, mégoly kiváló személyek megítélésétől.

Az előadáshoz magához két hozzászólót hírdettek. Am Darvas József nem jött el s így csak Katona Jenő remek mondatai egészítették ki az előadást. Katona Jenő hozzászólásában részben egészen más megállapításokra jutott, mint az előadó. Így felolvasta a Szocialista-Cionisták Pártjának, amely Angliában 1920 óta kooperál a Labour Party-val, kiáltványát. Ez a kiáltvány szinte klaszikus tömörséggel mutat arra rá, hogy a zsidóságot bizonyos foglalkozásokba kényszerítették, a földtől elvonták s ez az egészségtelen állapot hozott létre egészségtelen gazdasági struktúrát. Megállapította, hogy a haremig osztályok között és nem fajok között folyt s az arisztokrácia nagybirtokosok nagyon jól megértették egymást a zsidó nagytökével. Megérti a zsidók kivándorlási szándékát, mert vidéken figyelve a hazatért deportáltak sorsának alakulását, azt kellett látnia, hogy a gyilkosok szinte szemrehányásokat tettek azért, hogy egyneként eldözték hazatért. Hisz az asszimilációban, de ellenzi az asszimilációt, amely a ma-

gyar irodalomban egyfelől Herczeg, másfelől Molnár Ferencet eredményezte. Megállapítja, hogy úgy a reformkor nagyjai, Széchenyi, Eötvös, Kossuth, mint a magyarság legnagyobb értékei, Petőfi, Ady, mindig tiltakoztak az antiszemitizmus és a zsidóüldözések ellen. A zsidóknak hibáik és bűneik voltak? Igaz, de voltak s vannak a magyaroknak is s a zsidóság azzal, hogy a deportációból visszatérve nem harapta ketté gyilkosai torkát, a legnagyobbjok humanizmusáról tett tanúságot. Am mikor

mindent megállapítja, azt is jól látja, hogy kontrasztfelvetés van, azok pusztultak el a zsidók közül is, akikek sirtunk s megmaradtak olyanok, akik harácskapitalizmusukkal eszébe juttatják a Mediciék híres mondását: Isten nekünk adta a pápaságot, élvezzük azt. A magyar demokráciának meglesz az ereje, hogy ezek ellen föllépjön s jogban, emberségekben, vívmányokban, bünbánat és penitencia után megteremtse azt a Magyarországot, amelyből nem fog és nem akar majd egyetlen zsidó sem kivándorolni.

Dr. Szemere Samu székfoglalója a Magyar Tudományos Akadémián

A magyar szellemi élet egy olyan kiválósága tartott filozófiai tárgya székfoglalót hétfőn délután a Magyar Tudományos Akadémián, aki a magyar zsidóság sorából került a tudományos világ élvonalába és a „halhatatlanok” díszes gyűjteményébe. Dr. Szemere Samu akadémiai tagjával nemcsak az új akadémikus részesült nagy megtiszteltetésben, hanem megismertette önmagát a Magyar Tudományos Akadémia is, amely — politikai és faji előítéletekkel) vezéreltetve — az elmúlt évtizedekben bizony kirekesztette testületéből a jók legjobbjait is. A demokratikus Magyarországot demokratizáló szellemi életének kellett eljőnie ahhoz, hogy dr. Szemere Samu bevonulhasson a dunaparti palota üléstermébe.

Mi, akik dr. Szemere Samuval régóta ismerjük és értékeljük, tudjuk, hogy már hosszú idő óta a magyar filozófiai irodalom legkiválóbb és külföldön is becsült művelői között tartozik. Egyetemi tanár volt — egyetemi katedra nélkül. Akadémikus — oklevél nélkül. Eddig nem a cím, hanem a tudás tette őt tudóssá.

Oly szerény és halk ember volt minél, hogy sokan talán el se hiszik első olvasásra, hogy szinte könyvtárai kitévő munkásságot fejtett ki. Mire hivatkozzunk? Milyen műveit soroljuk fel? Az esztétikai jártékalmat, a Giordano Bruno-t. A jelenkori filozófia főirányait, a Spengler filozófiáját, vagy a Filozófiai tanulmányokat? Említsük meg, hogy lefordította, sajtó alá rendezte és több éves előző-tanulmányokkal látta el Giordano Bruno Párbeszédét és Windelband Preldiumait?

Külön köteleket lehetne összehálogítani a német, francia, olasz folyóiratokban megjelent esszéiből és a magyar napilapok hasábjain publikált cikkeiből, tárcáiból, amelyek részben a filozófia határterületein, részben a peánógia síkján mozog-

tak. És külön kellene írunk arról a tevékenységről, amelyet mint az IMIT-Evkönyvek szerkesztője tizenöt esztendőn keresztül végzett. Bándcsi József örököséként vette át a maradandó értékű evkönyvek összeállításának feladatát és sikerült elérnie, hogy a fasiszta korszak gettóba kényszerített zsidó szellemi emberei, az IMIT-Evkönyvein keresztül, továbbra is európai szemléletűek lehetek és európai szinten mozoghattak.

Maradéktalanul tudta és tudja összegezgetni leányában és szellemiségében a világpolgárt, a magyart és a zsidót.

Ma is szerepet játszik a magyar zsidóság közéleti és szellemi irányításában. Tagja az Országos Iroda ideiglenes intézőbizottságának, tagja a rabbi-szeminárium vezérő bizottságának és társelnöke a zsidó tanítóképző igazgatóságának. Helyet foglal az Uj Élet szerkesztőbizottságában is. Mindennél egész embernek bizonyult. Sohasem végzett félmunkát.

A magyar zsidóság büszkeséggel tekint kiváló fiára.

S. E.

Kávéház, vendéglői berendezések

**GYORSMÉRLEGEK,
NATIONALKASSZÁK,
IRÓGÉPEK,**

vétel eladás

Rosenfeld

Népszínház-utca 31

MELLTARTÓ? Csak

Bakfis

Gyártja: Barabás István, VII. Magyar utca Szabó-utca 40-42. szám.

Szekely Emil készíttette 26

brilláns, aranyat, ezüstöt, órákat legdrágábban vesz.

Peszách 5706

Elégtételt!

Dr. HEVESI FERENC peszáchi cikke

Egyiptomban, a rabszolgaság házában, robotolt, szenvedett Istennek maroknyi népe, Izráel. A nehéz robot célja az volt, hogy kipusztítsa a népet, melyet Fáraó nem ismert és éppen ezért gyűlölt; hogy kimerítse életerejét, hogy letörje ellenállóképességét, hogy a szörnyű munkaszolgálat terhe alatt, lassan, fokozatosan, de biztosan görnyedjen a sírba minden izraelita férfiú és nő. És amikor ez nem használt, akkor nyíltan, álarc nélkül, leplezetlen durvasággal lépett fel az emberi bestialitás, hogy gyilkoljon, hogy csecsemőket a hőmpölygő folyam vizébe fojtson, hogy gyászt és síralmat ontson a szenvedések közt vonagló apákra és anyákra, hogy gyökerében irtsa ki a népet, melyet Fáraó gyűlölt, gyűlölt, mert nem ismert.

Fáraó nem ismerte Józsefet és nem tudta, hogy József magtárakat épített az ország jólétének biztosítására, hogy megmentette a népet az éhhaláltól, hogy gazdaggá és hatalmasná tette Micráimot, — tehát gyűlölte Józsefet és mert Józsefet gyűlölte, el akarta pusztítani József családját, törzsét, nemzetét:

Vagy talán mégis ismerte ezt a szenvedő „idegen” népet. Talán irigyelte tehetségét, munkaakaratát, nemes törekvéseit és eredményeit, talán fájt neki, hogy szolgálatokat tett e nép hazájának, hogy nagygyá és gazdaggá tette azt, hiszen a tehetség, a jószándék és a tisztesség fáj a beesteleneknek, a tehetetleneknek, az értékteleneknek. Talán nagyonis jól ismerte Izráel fiait és tudta róluk, hogy ők az örök tagadást képviselik minden zsarnoki göggel, minden lelketlen bestialitással, minden féktelen és szilaj durvasággal, minden vérmohó kegyetlenséggel szemben. Talán érezte, hogy ez a nép hálványok összeomlását jelenti és a hálványok közt a legfélelmetesebb Molochuak, Fáraónak pusztulását, ki Istennek képzelte magát hatalmi tébolyában és aki milliók életét, meggyötretését, vérmocsárba tipratását árán áldozott leirhatatlan dölyfe oltárain, így véltve örökkévalóvá tenni szörnyeteg uralmát.

Ó igen, Izráel a tagadást jelentette minden embertelenséggel szemben. Tana az egyetlenegy Isten szent eszméjét felítette az emberiség felé, azt, a bűnösöknek és gonoszoknak, a hatalom örülteinek számára oly végzetes igazságot, hogy egy Atyánk van mindannyiunknak, hogy testvérek vagyunk mind, akik emberek vagyunk, hogy testvérként kell szeretnünk emberlétársainkat, hogy fel kell őket emelnünk lesújtottságuk porából, hogy egy szebb világot kell megteremtünk, amelyet áthat a szeretetnek üdvöt adó melegsége, új világot, amelyben nincsenek válaszfalak és nincsen különbség ember és ember között.

Ó, ettől a gondolattól borzongott Fáraó. Mi lesz, ha a rabszolga emberré magasodik e hirdetés nyomán, mi lesz, ha a milliók ráeszmélnek emberi, velükszületett, természetes jogaikra, mi lesz, ha megrázza bilincseit a zsarnokság nyugtatótól röghöz szögezett rab ember?! Mi lesz akkor Fáraó hatalmából, hová foszlik el, mivé omlik szét rettenetes gögje?! A sárgöröngynek, a rothadásnak hullanyészetévé.

Évért gyűlölte Fáraó Jákobnak fiait. Azt hitte, ha őket

elpusztítja, az eszme hirdetőit, úgy velük együtt az igazság is el fog pusztulni. Mily tévedés! Embereket meg lehet ölni, de az igazság örök és amíg az igazság él, addig Izráel élni fog, mert mi vagyunk az igazságnak élő lelke.

A világ történetében sokszor bizonyosodott be, hogy nekünk volt igazunk. Ó, ha tőlünk tanultak volna a népek politikát, mily szédítő magaslatokon járhatna most az emberiség. Ha a legutolsó évek forrongó eseményeiben, akik magyar hazánk kormányrudját tartották kezükben, okultak volna a zsidóság állásfoglalásán, mely tiltakozott az ellen, hogy a bünnök és az erőszaknak oldalán csatlósként egy, erkölcsileg zsarnokság mellé sodorják nemzetünket, ha csak azt a passzív ellenállást tanusította volna e véres háboruban a magyar nép, amelyet a zsidóság egyetemes tanusított e jogtalan hatalmi háború ellen, akkor hamarabb felvirradt volna a felszabadulás hajnala országunk felett és nem járna a romokból való újjáépítés kötelező, komoly munkája oly rendkívüli nehézségekkel. Ha más érdeme a magyar zsidóságnak nem volna, mint az, hogy minden idegszálunkkal, minden érzésünkkel tiltakoztunk a bűnös háború ellen, már ennek is elegendőnek kellene lennie ahhoz, hogy tiszteltet és megbecsülést vegyen körül minket az egész magyar társadalomban.

Ezt az erkölcsi elégtételt elvárjuk a magyar élet vezető tényezőitől. Nemcsak anyagi jóvátételt kell kívánunk, hanem elsősorban és mindenekfelett erkölcsi jóvátételt, hogy elismerjék jószándékainkat, hogy elismerjék a mi állásfoglalásunknak és a háboruban tanusított magatartásunknak egyedül helyes igaz voltát, hogy elismerjék, hogy jobb lett volna a mi utmutatásunkkal követni, mert a mi örvényünk volt az, amely a magyar nemzet érdekének komoly biztosításához vezethetett volna. Ném elégszünk meg azzal, hogy elismerik szenvedéseinket, vértanúságunkat, de tiszteltet követelünk azzal a magatartással szemben, amellyel majdnem egyedül mi vetettük magunkat a pusztító áradat sodrába, hogy azt feltartóztassuk.

Igen, mi az örök tagadást képviseljük a fáraói szellemmel, minden zsarnoksággal szemben. Eljön Peszách, a szabadság ünnepe, évről-évre visszatérő jelképe a zsidó szabadságideálnak. E sorozatosan visszatérő ünnep a világ történetének hullámvérésein keresztül, emelkedéseken és visszaeséseken át képviselte Izráel törekvését, hogy erkölcsi tisztulás útján megvalósodjék e földön az embertestvériség és a világszabadság reménysége. Ma erősebb a hitünk, mint valaha, hogy most már eljön az a korszak, mely beváltja reménységeinket.

Hálásavunk száll az emberiség nagyjaitól, akik a szabadságért hősi és diadalmas küzdelmet folytattak. Hálásavunk a hősöknek, kik véruket és életüket áldozták érte.

Izráel örök gondolata a megvalósulás felé érik. Hiszünk abban, hogy eljön Peszách leoszid, az eljövendő ünnep, a megváltás ünnepe, mely elhozza az egész emberiségnek a szabadság diadalát.

KATONA JÓZSEF:

Peszách ünnepének hármass történelmi értelme

E heti szombatunk — „a nagy szombat”, amelynek az a jelentősége hogy közvetlenül megelőzi Peszách ünnepét. A nagy szombaton a közeledő ünnep törvényeit magyarázzuk és a Haggádát, a peszách elbeszélést olvassatjuk.

Peszách ünnepének hármass történelmi értelme van. Ez az ünnep „szabadságunk ünnepnapja”, mert ekkor szabadult ki Izráel az egyiptomi rabszolgaságból. „Elkerülés ünnepének” is nevezük, mert az egyiptomi víz csapás közül a legsúlyosabb, az elsőszülöttek halála elkerülte a zsidók házáat. A „kovásztalan kenyér ünnepének” is mondjuk, mert amikor őseink kivonultak Egyiptomból, nem süthették meg rendesen kenyereiket hanem a nagy sietségben kovásztalan maradt.

Niszán havának tizenharmadik napján házaikból

eltakarítottuk mindent, ami kovászos

— aztán este a tizennegyedik nap előestéjén, gyertyafénynél gondosan átvizsgáljuk a házat. Másnap, az ünnepet megelőző napon, kora délelőtt elégetjük a felkészésen összegyűjtött kovászos ételt és kijelentjük, hogy ha még lenne birtokunkban kovász és kovászos, akár láttuk, akár nem, akár eltakarítottuk, akár nem: „legyen olyan, mint a föld pora, semmivel egyenlő”.

*

Az ünnep előtt, napon van az „elsőszülöttek böjje”.

Ezzel emlékezünk a tizedik egyiptomi csapásra, amely elkerülte a zsidó házakat. Általános szokás, hogy az elsőszülött férfiak ilyenkor a reggeli latentsztele után meghallgatják egy talmudi kölet tanulmányának befejezését, majd ezzel kapcsolatban közös étkezésen vesznek részt és így mentesülnek a böjt alól.

Az elkerülés ünnepének különösen fájdalmas jelentőségét érezzük ma, amikor

vesztéseinkre gondolunk

— azokra a százazrekre, akiket az elmúlt évek dúló vihara elsodort mellőlünk és kiirtott körülöttünk... Mi megmaradtak úgy véljük, Isten megtartó hatalmából az elsőszülöttek kiválasztottságában részesevünk — ezért a böjt áldozatát kellene átélnünk és szinte megváltásképpen forduljunk egész lelkünkkel az ünnep előtt azent tanaink felé s ősi eszmékben elmerülve, tisztítsuk szíveinket Isten előtt nagy, örök hállára...

*

A zsidó asszony az ünnepet megelőző napon, mielőtt le száll az este,

elrendezi a szédertálát.

A kovásztalan kenyérből három egész darabot kendővel elkülönítve egymásra helyez. A bárány-áldozat jelképe, a vályogvető munka szimbóluma, az ünnepi áldozat emlékeztetője, a keserű fű, a könnyeket jelentő sósvíz és a szabadságra utaló földi termés, mind-mind helyet kapnak az ünnepi asztalon. Mindegyikről kérdezi fog a gyermek és az öregektől sok-sok érdekes választ kap majd: Istenről és törvényről, rabságról és szabadságról, multiról és jövőről.

E szédereesti szimbólumok a mi számunkra az élet fájdalmas valóságai voltak, nem a régmúltak történelme, hanem most letűnt napoknak szomorú története. E jelképek felett a gyűlölet éveire emlékezünk és arra gondolunk: mily ártatlanul vittek bennünket áldozatra, vérünk hullása, arcunk verejtéke, tengernyi könny sem a gyűlölet oltására, sem létünk biztosítására nem volt soha elég. Mennyi keserűséggel viseltük el az üldözés napjait, miközben görnyedt háttal, keményen dolgoztunk — és soha nem szüntünk meg hinni a jobb jövőben...

*

Mindig odalasszük az ünnepi asztalra

Élijáhu serlegét,

mert várjuk őt, várjuk eljöveteletét kitárt ajtóval. Hisszük, hogy eljön és elhozza magával a megváltást... Az ismeretlen vendég serlege ott áll majd előttünk és kitárt ajtóval várjuk, várjuk azokat, akik hiányozni fognak asztalunknál. Talán Élijáhu serlege nem marad ez idén érintetlen, ajtókonk betérnek távoli országokból azok, akiket a harag korszaka elragadott tőlünk. Odalünk mellénk ünnepi asztalunkhoz, velük együtt emeljük poharunkat, amelyeket négyszer töltünk meg szinhorral. A „négy pohár” emlékeztet az egyiptomi kiszabadulásra, amelyet négy különböző szóval fejez ki a Szentírás: „és kivezettelek” — „és megmentettelek” — „és felemeltelek benneteket”...

*

Széder estéjén felmutatjuk a peszáchéi kenyert

és elmondjuk: „Imo itt a szegénység kenyere, amelyet őseink ettek Egyiptom országában. Minden éhes jöjjön és egyék, minden szűkölködő jöj-

jön és ünnepelje a Peszáchéit.” Aztán a „sorrend” teljességében megéljük az egyiptomi kivonulás drámáját: együtt vagyunk őseinkkel az „egyiptomi Peszáché” minden élményében, együtt szeretteinkkel minden szenvedésben és vágyódva elmerengünk a „jövő Peszáché” szépségén és a megváltás reményében.

Évezredek óta esszük a szegénység kenyerét: nyomorúság és elesettség soha nem szünve kísérték mindig utunkon — a kifosztottságnak és minstelenségnek mélyére jutottunk napjainkban, mégis, amikor majd felemeljük a peszáchéi kenyeret, szavainkba a történelmi multból igézet vegyül, mely a jövőre ígérte: ilyen volt a szegénység kenyere, melyet őseink Egyiptomban ettek, de Isten megváltotta őket...

*

És elmondjuk a Haggádából a régi-régi történetet: „Fáraó szolgálai voltunk Egyiptomban” — és élénkeljük a hálazoltárt Isten dicsőségére: „Amikor Izráel kivonult Egyiptomból, Jákob háza az idegen nép közül, Juda lett Isten szentsége, Izráel az ő birodalma. És a tenger látta és szétfutott...” Vajjon mit látott a tenger, hogy szétfutott, mint pillantott meg, hogy ijedten kettévált? — kérdezik bölcsünk és felelnek: a tenger

Mózes botját és József koporsóját

látta meg, azért váltak ketté a vizek.

...És kinyújtotta Mózes karját a tenger fölé és az Örök-kévaló hatalmas keleti szélviharral megindította a tengert egész éjjel és felszárította a tengert és meghasadtak a vizek... Mózes felemelt botját látták a habok és szétváltak, hogy Izráel népe száraz lábbal vonulhatott át közöttük. Mózes ezt a botot minden útjára magával vitte: kezében volt, amikor a Hóreb hegyén fellobogott a csipkebokor lángja és megszólalt az elhívó szó s ezzel a bottal állott Mózes Fáraó elé, amikor Isten nevében népe szabadságát követelte. Az Éden kertjéből hozta e botot Ádám, az „élet fájáról” mészette és kergébe véste az Isten nevét. Így lett a bot az élet és hit összelelkizéséből fakadó erő jelképe és szállt az első emberről utódaira, apákról fiukra — így jutott Mózeshez, aki kezében magasra emelte a hívő élet jelét és szétvált előtte a tenger.

...És Mózes magával vitte József csontrajait, mivel József

megeskette Izráel fiait, mondván: Meg fog emlékezni rólatok Isten és akkor vigyétek el csontrajaimat innen...” A tenger látta a szolgaságból kivonuló Izráel serege előtt a koporsót, amelyben az ősatya temei pihentek és szétfutottak a koporsó előtt a tajtékozó hullámok. Izráel nem felejtette el esküjét, amelyet ősenek esküdtött. A sír mélyéről kiemelték az ősatya koporsóját és a ment élére állította, úgy vonult vele a rabságból a szabadságha — a pusztá felé, az új élet felé. Ment Izráel az ősatya után a tenger árjában s azok szétfutottak előtte.

A hívő élet és az ősök útja:

a vallás tanítása és az ősi föld a zsidó lét biztosítéka. Új életbe csak hívő hittel indulhatunk s szent honfoglalásban csakis az ősök útján járhatunk. Aki elveszti hitét, aki elhagyja az ősök szellemét, az belevész a szenvedések tengerárjába — de a hívő élet előtt, meg a hagyományok őrzése előtt megnyílnak a mély vizek s ünnepköszönt azokra, akik megemlékeznek a kivonulásról Egyiptom országból...

**Orth. kóser
Sel-peszách
borokat**

nagyban és
kicsinyben kaphat

**LÁZÁR BOR-
PINCSE**

Budapest, VII.,
Klauzál-tér 16.

Felhívás!

Hadifogságban-levő

munkaszolgálatosok

feleségei, gyermekei, testvérei, szülei, hivlak, gyerekek április 14-én, vasárnap d. e. 11 órakor

**A ROYAL-SZÁLLÓ KÁ-
VEHÁZÁNAK PÁLMA-
TERMÉBE**

(VII., Erzsébet-kr. 49.)

hogy megbeszéljük véreink mielőbbi hazahozatalát a fogságból.

**MUNKASZOLGÁLATOSOK
HOZZÁTARTOZÓINAK
ELŐKÉSZÍTŐ BIZOTTSÁGA**

SZILÁGYI GÉZA:

Egy mai Jób könyvéből

Reméltem, ha zengő szívem kitépem,
Majd jobb lesz így: megnémult senkiségben.

A tűz szikráját magam eltiportam,
Minek is tűz a szürke utiporbau?

A koldust színes lángok ne hevítsék,
Fakó koldusnak inkább jut segítség...

Hamoába holt minden teremő lázom,
A Sors előtt magamat megaláztam.

De hasztalan torzultam törpeségbe,
Nem nyult felém segítség keze mégse.

S ekkor a dac feljajdult döngve bennem:
Hiába, nem lehet koldussá lennem.

A Sors s az emberek ha kirabolnak,
Meglássátok, gardaggá tesz a holnap.

Nem szégyeníthet meg az aljas inség,
S hogy a szomszédba sem visz béna lábam.

A végtelenbe ltkem elröpít még.
S dussá leszek majd a kincses halálban...

Énekek éneke*)

„Kelj fel én szépen, szívem királynője,
Kelj fel és gyere kedvesed elé,
Festő bimbaikkal a virágok hívnak,
Téli halálból tavasz esőjeja int

Szerelmesének udvarol a geze,
Szűzeknek dalában zöldül a határ,
Uj világ születik, a föld is megijul,
Tavaszi királynő: jegyesed vár
Lakomba vislek, lábadoz borulok
sziklák ormaira két karom emel,
titkos örömtől pir barítja orcád,
örömdalaidban szerelem rezeg.”

„Settenkedő rókák dülnek a szőlőben,
én jegyesem vigyázz: a róka ravasz!”
„Rajta hát kopóim, fogjátok meg őket!
— szerelmünk virága gyümölcsbe fakad.”
„Zengjétek dalomat: kedresemhez megyek,
én az övé vagyok és szerelme engém,
ha megjő az este, visszatér a pástör,
szarvasként szökell, mert hajtja őt a vógy.”

„Felriadtam éjjel, testem esőkre vágott,
kerestem kedvesem: fekhelye üres
Uccák sütéljében, a városhatárban
örülten bolyongva mindenütt kutattam:
a hűtlen pástornak nyoma veszett.
Falaknak örei, pattantyus kapusok:
bujkáló jegyesem köztetek ki látta?
Békesség őrzői: szerelmes lány vagyok
kedvesem keresem, segítsétek!
Meg vagy hát, hűtlen, esőkömök odósa,
szeretőd ölet mért kerülöd el?
Jer, ágyam melegében szived újra ébred
uj örömeibe láncol le karom.
Csendben osonva tűnjötek el lángok,
alvó királytokat fel ne riasszátok,
soh'se szeressen, ki zovarni meri.”

(*) Részlet az Énekek Éneke
teljes fordításából.)

Héberből fordította
GELLÉRT, ENDRE

A haggáda:
a zsidó néplelek tükre

Irta: MUNKÁCSI ERNŐ

„A haggáda, az ünnepesti lázi használatra szánt imakönyv, valóságban a legelterjedtebb és legnépszerűbb zsidó népkönyv. Nemcsak azért, mert példázataival a jobb jövőt hirdeti, de azért is, mert központjában a jövő reménye, a gyermek van. Eredetében és külszínében egy sok ezer év előtti történelmi eseményre utal, de hatásának igazi titka a mindenkori jelenrel való friss, töretlen kapcsolatban rejlik és ez magyarázza meg páratlan népszerűségét. A haggáda szinte minden imádságának, elbeszéléseinek, példázatainak az az értelme: végetér egyszer a zsidóság üldözése, elnyomása és a gátlati zsidóságot felváltja a népek által tisztelt, becsült, újból felállított zsidó állam. Bár a haggáda kiindulópontja a régi történelmünkkel megindító esemény, de a belőle merített lelki élményeknek ez csak az egyik oldala. A zsidóság évezredek gátutában nem beszélhetett nyíltan a jelen elnyomásairól, szenvedéseiről és amikor az egyiptomi csodás kiszabadulásra gondoltak, a múltat a jelenbe ültették át, s az egykori megszabadulásból merítették reményt annak megismétlődésére. Ezt a gondolatot a haggáda nyíltan is megmondja: „Nem csupán egy támadt ellenünk, hogy elpusztítsanak minket, hanem minden időben ránk támadnak, hogy eltöröljenek a föld színéről, de a Mindenható mindannyiszor kiszabadít kezeik közül”. Erre a reális jelenre utalnak a hadriáni zsarnokság idején, a Barkoeba szabadságharc kitörése előtt, a széder estét ünneplő mesterek példázatai, akik a „büntető csodák” megsokszorozódásával vigasztalták magukat és azal udtak erőt tanítványaiknak, az ifjabb nemzedéknek. Rabbi Joszef haggáda, rabbi Eliezer és rabbi Akiba saját jelenük türelhetetlen zsarnokságára gondoltak, akik a bibliai 10 csapással szemben szellemes magyarázatokat 50-200-250 csapásról tettek említést. A zsidó történelem célkitűzéseiről szólnak a haggáda foliászai: „Engedd oh Urunk Istenünk, hogy öröndjünk szent városod felépítésének...” „Építsd újra Jeruzsálemet a szent várost mihamarabb és vezess oda minket...” Eről szól az ünnepesti ének, amelynek dallamai gyermekkorunk emlékeként él lelkünkben (addir ha).

„Építsd fel csakhamar ragyogó otthonod, tünköltő templomod szentélyed.”

S az ünnepesti szertartás a zsidó lélek mélyéből fakadó azzal a felkiáltással fejeződik be, amely a zsidó vágyak foglalata:

„Jövede Jeruzsálemben.”

Ezek a gondolatok nemcsak a haggáda szövegében jutnak kifejezésre, de annak képeiben is. Nem véletlen, hogy a haggáda jótormán az egyetlen imádságos könyv, amelynél a hagyományos szigorúság megengedte a képes ábrázolást, sőt sok évszázados fejlődési formákban itt találjuk meg a zsidó népies ábrázolások gyűjteményét. A középkorban drága pergamentes kódexeket festettek (több, mint 120 ilyen maradt ránk), a könyvnyomtatás felfedezése óta pedig egymás után jelentek meg a fametszések, majd rézmetszetes haggádák, mindannyi remeke a könyvnyomtatásnak és a művészi illusztrációknak (Prágában 1527-ben, Mantuában 1561-ben, Vencencében a 16-17 században, Amsterdamban 1695-ben). Sok mindenféle képet látnak bennük: a középkor derekáról valók, legtöbbször bibliai történeteket ábrázolnak; a későbbiekben már saját koruk realitása tükröződik vissza. (A peszách ünnep előkészülete, a széder este szertartása, stb.), de legfeljebb és ezért a legjellegzetesebb, hogy az illusztráció-sorozat befejezése, az utolsó kép, amellyel a történelmi dráma lezáródik: az újból felépített Jeruzsálem, Cion városa, ahova a világ mint a négy tájo felől seregeinek Izraél szétosztott gyermekeit. A középkori haggádákban gótikus, hatalmas, csipkés tornyu várat látnak, a renaissance korban a pisai és a sienai épületekhez hasonló várost, a későbbi metszetes képeken pedig a barokk stílust is merjük fel.

A másik jellegzetes kép: a megváltás legendás prófétáját, Eljáhu ábrázolja, amint ösvér hátán lovagol be a zsidó negyedbe, előtte a Herold a harsonával, fujja, fujja a felszabadulást hirdelő kurtjét, hogy biztosan meghallják Izraél ősi népének az ünnepesti asztalnál ülő és újbóli csodás megváltásukat váró gyermekeit. S az egy képen egy megható ábrán látható: a getó házak ajtajai megnyílnak, férfiak, nők, gyermekek tolonganak a megváltó próféta után, hogy vigye, gyorsan vigye ki őket a jelen szolgátságából. A bizonyosság

Kedvéért a gyermekek az öszvér farkába kapaszkodnak és így húzzák magukat...

A haggádák történetébe a magyar zsidóság is beírta nevét. Nálunk is példásan szép munkák jelentek meg (ilyen a *Naméni Ernő* által fordított és *Kolozsvári Sándor* által illusztrált modern haggáda). 1942-ben jelent meg az *Omzsa Haggáda*, a nagy magyar zsidóság utolsó kulturalkötése.

Ekkor már hazai zsidóságunk tragédiájának előestéjén állottunk. A gondolat szabadságra béklyókat raktak, a zsidótörvények minden átká nehézedett ránk; az előrelátók tudták, hogy a végső erőpróba napjai jönnek. Ekkor adta ki az *Omzsa* ezt a gyönyörű könyvet, *Logg* — mint a colofonja mondja — „az egyiptomi rabzolgaságból való csodás kiszabadulás példáját hason a jelen nemzedékére”. Lázas munkával készítettük el a nagy aggodalommal vártuk a cenzura döntését, amely egész erőfeszítésünkkel halomra döntölte volna. Mert a haggádához tartozó történelmi tanulmányokban nagyon is érthető, merész kijelentések voltak, amelyek arra céloztak, hogy a magyar zsidóság leigázása a történelmi csoda megismétlődésével véget fog érni. Nem sikerült volna a polgári és katonai cenzurán átmenteni a könyvet, ha *Pushás páter*, kapucinus tanár szakvéleménye nem tenesztelje és nem emeli ki a munka tudományos és művészi értékét. Így lett az *Omzsa* történelmi haggádjá magá is részese a történelemnek.

És a hirdetett csoda bekövetkezett. A zsidóság történelmének legnagyobb katalizmáját — bár óriási veszteségek árán, amelynek során népének több, mint egyharmadát elvesztette — átvészelte. A *hülleri poki* kérés felér, sőt messze meghaladja a fura gonoszúságot és az ebből való csodás megmenekülés önkéntelenül belénkiváncsokozik a zsidó megszabadulás népi könyvébe: a haggáda. Az európai zsidóság megmaradt töredékének nagy része döngött a sorompókat, hogy megvalósítsák saját életük, de egyúttal a zsidóság hivatástörténetének végső célját: az aliját, a visszatérést Izrael országába. Ott már készítik a korszerű haggádát, ahol a faraói gonoszúság mellett *Maideneck*, *Dachau* és *Auschwitz* is szerepel és a jözsui bonfoglalás mellett a modern halurok országépítéséről szólnak az édek és az énekek. Egy végtelen korszak levált, új világ hajnalán ünnepeljük a

szabadság ünnepét és zengjük ősi dallammal a népclekből fakadó éneket:

„A nagy világban szeretted Repesve várjuk szent Igéd, Szent, lelkesítő szózatot, A beteljesült jóslatot.

Ne sirjon többé már a jaj, Ujjongva zuggon ajkadon Cion felé a hálodal.”

És jött a hír...

És jött a hír, hogy Faraó Gulácat építlet velünk
És jött a hír, hogy elhagyott,
Kit régen hiszünk: Istenünk.

És jött a hír, hogy emberek Elhagyják őseik hitét
És jött a hír, hogy sok rokon
És ismerős, barát kitért.

Ne higgyétek! Mind kőszá hirt!
Az Isten minket nem hagy el!
Még állanak a templomok
S az Ő neve lesz ott a jell!

Az elesettek szíve sáj,
Jöjjetek és áldozatok,
A templomajtó nyitva áll,
Jertek és imádkozzatok!

GELLERI MIKLÓS

finom
Jorcellán

Husvétra:
ajándékarban

Szerencse
sorsjegyek

GETTLER BANK ÉS VÁLTÓÜZLET
Budapest, Andrásy ut. 43.

Huzás jövő héten!

Aktuális peszáchi midrás

A népbíróági tárgyalások margójára

Történelmünk során Egyiptom volt az első, amely a zsidóság egészének kivásására törekedett és kipusztítására tört. A Szentírás, de különösen az aggáda által ecsetelt, válogatott kegyetlenkedéseket (az újszülött fiúk folyóba vetése, gyermekek beépítése az épülő falakba stb.) csak napjaink mutatnak felül. A gyáva és megszeppent egyiptomi bűnösök másvilági törvényszéki tárgyalását a régi tannaitikus midrás — a *Mechilla* — Peszách 7-ik napjának szentírás olvasmányához, Mózes diadalénekéhez fűzve mutatja be:

„Isten a lovat és lovasát törvény elé állítja. Azt mondja a lónak: Miért futottál gyermekeim után? Mire az ekként felel: Az egyiptomi hajtott engem akaratom ellenére, amint írva van: „És üldözték őket az egyiptomiak” (Ex. XIV. 9.). Isten tehát az egyiptomihoz fordul: Miért futottál gyermekeim után? Erre ő így így védekezik: A ló vágtatott velem akaratom ellenére, ahogyan írva vagy: „Ment a Faraó lova” (Ex. XV. 19.). Mit tesz azonban Isten? Ráülleti az embert a lóra és

együtt itéli el őket, amiát olvasható: „Lovat és lovasát a tengerbe vetelte” (Ex. XV. 1.). Megkérdezte Antoninus Juda Hónászai: Ha az ember meghal és teste elenyészik, Isten azért ítéletbe szólítja-e? Hiszen ki tudja vonni magát az ítélet alól! A test azt mondhatja: A lélek a vétke, hiszen mióta eltávozott belőlem, mint egy mozdulatlan kődarab fekszem a sírban. A lélek meg azzal védekezhetik: A test a bűnös, mert mióta megváltam tőle, madárként szállok a levegőben. Juda Hónászai eképp válaszolt: Egy hasonlatot mondok neked a földi királyról, akinek gyönyörű kertje volt, benne csodálatos fűgék. Két őrt helyezett belé, az egyik sánta volt, a másik meg vak. A sánta megszólította a vakot: Csodálatos fűgék látok a kertben, gyere, vágj hátadra és szedjük meg, hogy ehessünk belőle. Ráült a sánta a vakra és megdösmálták a fűgék. Időnek mullával jött a kert ura és számonkérte a csodálatos fűgék. A sánta védekezett: Van-e lábam, hogy hozzájuk jussak? A vak is szabadkozott: Van-e szemem, hogy

meglássam? Mit tett hát a király? Ráüllette a sántát a vakra és együtt itélte el őket. Ugyanigy Isten újból-belehelyezi majd a lelket a testbe s együtt hajlja végre rajtuk az ítéletet.” (Mekilta. ed. Lauterbach. II. Philadelphía, 1933. 21.; Szanh. 91 a/b.)

A bemutatott midrás-részlet több szempontból is figyelemre méltó. A zsidó tudományt sokat foglalkoztatta az a kérdés, hogy kik ennek a párbeszédnek és párdarabjainak történelmi szereplői. A mai tudományos álláspont ezeket a párbeszédet koholtaknak tartja, az aggádisták képeletében játszódtak le csupán. I. Juda patriarcha és Marcus Aurelius Antoninus, a filozófus-uralkodó (161—180) között. Az uralkodónak Elmélkedéseiben kifejtett gondolatot szolgáltathattak erre indítékot az aggádisták számára.

A test és lélek vitájának sztoikus forrása van: Seneca Erkölcsei levelének VII. darabja, amely ismét egy szír sztoikusból, Poseidoniosból (i. e. II. sz.) táplálkozik (Luitpold Wallach, JQR. N. S. XXXI. 1941. 271—272.). A XII. században egy latin költemény, a *Visio Philiberti* (más néven *Disputatio v. Conflictus Corporis et Animae*) népszerűsíti és ennek révén bekerül az európai irodalmakba,

közöttük a magyar irodalomba is.

A vakról és a sántáról szóló példázat viszont valószínűleg ind eredetű, a görögök az i. e. IV. században ismerkednek meg vele s Palesztinába a görögök, vagy a hellenista zsidók révén kerül el i. u. a II. században (Ginzberg: *Jewish Folklore: East and West*. Cambridge, 1937. 5, 17.). Zsidóktól jut el az arabokhoz, akik a X. századtól kezdve hasonlóan a test és lélek együttes felelősségének példázására alkannak ki. A keresztény középporral Etienne de Bourbon (XIII. sz.) ismerteti meg. Végül az ikonográfiához is utat talált. A test és lélek szövetségét bűnözését és bűnhődését leleményesen szemlélteti egy XVII. századi — ma Leninográdban található — orosz kép a vak és sánta példázatának megábrázolásával (Heinrich Glück: *Die christliche Kunst des Ostens*. Berlin, 1923. 121. tábla).

Egyiptom tehát nemcsak kegyetlenkedéseiben, de gyávaságban is előképe napjaink gonosztevőinek. Ebből a szempontból aktuális ez a midrás. Meg azért, hogy az isteni törvények az emberi törvényeknek utmutatással szolgáljanak ezuttal is. Sapientia sat.

SCHEIBER SÁNDOR

Peszách a lágerben

Az UJ ÉLET számára írta: GYÖRGY ENDRE

A husvét ott köszöntött reánk a német fogságban, Colditzban. Mint minden ünnep, úgy ez is, ott, abban a helyzetben arra volt jó, hogy szomorkodjunk és emlékezzünk. Purim előtt biztosan hittük, hogy a vidámság ünnepe: mindennek vége. Elpusztulnak üldözőink és mi kiszabadulunk a rácsok mögül. Nem így történt. Ujabb közei dátum kellett, mert csak így lehetett kibírni a tízcsapás szenvedéseit tulszárnyaló német átkot. Rövid terminusokkal dolgoztunk, mindig csak néhány napot adtunk magunknak és nekik. Játszottunk a lehetőségekkel. Ne csüggedj ember, sorstárs, most már bírd ki; ha Purimra nem is sikerült, de Peszách a szabadság szent és nagy ünnepe meghozza a mi szabadulásunkat is. Csak higgy, csak bizz, csak reménykedj!

Igy jött el a pászka ünnepe. A lágerélet mit se változott. Talán üldözőink gonoszabbak ma a szokottnál is. De lehet, hogy mi vagyunk érzékenyebbek. Az ordítás, az ütleg, a nyers hang, a durva támadás jobban fáj, mint máskor, hiszen nagy napunk van. Ötör kellünk csuf szitkok, vad hajszolás és állati üvöltés közben. Emil Capo, mint a majom, úgy kuszott fel az emeleti pricsecskre, hogy életre ébressze a szendergőt és lerántsa róla a takarót. Richard, a berlini hintás gurgulázó hangján ismételte a szokásos rendelkezéseket, amelyeknek végén mindig megígérte, hogy még azt az ételt is megvonják tőlünk, ami a meghaláshoz is kevés volt. Le-fel szaladgált és husángjával minden különösebb ok nélkül oda-oda sózott roskadozó bajtársainknak, hogy csak úgy nyúlkentek belé. Az izgatott és kapkodó öltözködés közben, amikor rongyainkat szedegettük magunkra, meg-meg-jelent a Lagerälteste is, ez a Berlin-külvárosi litang kocsmáros, aki nek minden bizonnyal több gyilkosság nyomta sötét lelkét. Kis zakkójában, kifényezett cipőjével, rostbeaf-képevel mindig legényesen, fiatalokan hatott a vén betyár. Széles ábrázata csak úgy fénylött a jóllakottságtól. Hogyne, hiszen a mi margarínunkat, a főlünk megvont wurst-adagokat falta.

Megpiszkálta a Blockältestéket, akik a szidalmukat a magukéval megtoldva továbbították a Blockältestékhez, kik azokat a népség és katonasághoz juttatták el. Népzehető, mit kapott a szegény, árva, sorsüldözött zsidó! A „raktár öregje” (nem a „tábor bölcsé”) maga is lehordott mindenkit, akin azt észlelte, hogy abban a jégveremben fájni merészel. Nem látjuk, hogy ő egész télen kiskabátban jár; persze azt nem emlegette, amit mi frigykedve tudtunk, hogy három-négy pár összerabolt trikó alsónemű, meg vagy három pullover melegíti maglyára érett, büzhödő testét. Azért olyan gömbölyű és féltelmetesen hatalmas a figurája. Elhittük, hogy nem fázik, nem is fázhatót. De róánk leparancsolla a papírosból tákoltt ingeket, amelyek védőkeshedtek testünket; lábunkról a szemérről szedett papírrongykapcákat, elég nekünk a tél fagyában a lynkas zokni is. Nyolc éve sanyargatta, szípolozta már a lágerlakókat, mert mindjárt az „elején” bekerült. A husunk miatt sorvadott, a testünk miatt gyengült. De ő, mint minden gonosz mostoha, abban a hitben tetszelgett, hogy igazi apánk, csak mi nem érdemeljük meg az ő jószágát.

Az ébredés mindig ilyen durva és fájdalmas volt. Törődött, kimerült testünk hamar mély álomba zuhant, lelkünk pedig a régi vizek fölött gomolygott, üzenetet váltott a szerető testvér-lelkével vagy elkalandozott oda, ahol valaha napsütésben járt-kelt, ahol az embert a boldogság és meglepődöttség magasságába emelte. A lélek az álom szárnyán meseországba utazott, ahol nincs husáng, ütleg, pofon, megszegyenítés, aljasság. Jöfelé ennivalók, ételhalmok között kalandozott, mert örökké bécsi-szeledek, hágymás rostélyos, töltött káposzta, meg palacsinta, diós-mákos heigli, aranygaluska után sóvárogottunk.

Husvét reggelén megint ellopták a kávékat. A fekete lötytyőt, a piszkos vízből és koromból készített hig löröt, amelyet hosszasan sorbanállás, veszekedés és lökdösés után lottyantottak máskor az egymás szájából kitépett eszékekbe. Még ezt a langyos moslékot, amellyel délig kellett kitartanunk, is sajnáltuk főlünk. Éljen-szomjan zavartak munkára. A fekete-kávénál is feketébb lelkük rajta!

A „legjobb tíz” is utnak indult a homok- és kavicsbányába, az SS-ör a nyomunkban. Ma éppen az a boldondó, mindent jobban tudó, szószátyár fiu jött velünk. Félve-lopva csak egy-egy szót váltottunk egymással, hogy fel ne bosszantsuk. Ki tudja, milyen a hangulata? Kopogott a fatalpu bakancsunk. A tíz pár talp verte az ütmet. Olyan zajt csaptunk, mintha egy műhelyben asztalosok kalapálnának. Felfelé haladtunk a magaslaton, apró, színes építőköve és mézeskalács-házak mellett. Colditz ébredezett. Százszor és ezerszer megcsodáltuk, a szászországi kisváros (amely olyan volt, mintha valami szimpadi díszlet; olykor még a csirizzagot is éreztem) fölött derengő hajnalt. Ahogy meneteltünk a várost éltészelő, békésen folydogáló Mulde partján, aka-

rattalanul is a mi imádott Budapestünk (ő, vajjon látjuk-e még valaha?) varázslódott a szemünk elé. Ez az enyben dombos oldal, szelid hajlataival, fáival, kertjeivel, füves rétjével Buda, vagy még inkább a tűnő álomvilág: Tabán, a kacsu hid túlsó végén létező élénkebb rész, a pasztellszíni törpe-lakók köré ágyazott, fellegekben járó valószínűtlen lovagvárral, Pest. Jó volt ezt hinni, mégha a csalóka álom, a délibáb csakhamar szertefoszlott is. A szürke épület padlásszobájában már égett a sárga selyemernyős lámpa. A szoba lakója munkába készülődött. Az almazöld kis ház ablakából borzas női fej hajlott ki. Ugyanaz a kép nap-nap után. Az SS-legényt várta. Albin, a mi „mesterünk” befűtötte a deszkabódét; így fogadott bennünket szokása szerint. Rövid eszímájában, közepén kettéválasztott lakáfrizurájával, elmaradhatatlan pipájából vidáman pöfkelve topogott, babrált, matatott a lapátok és ásók körül. Kiesella, a banya tulajdonosnője ugyancsak frissen, szemlesütve libbent át a színen. A madárzenekar rázendített a reggeli koncertre.

A husvétról kevesen tudtak. Mi is inkább csak a szívünkben ünnepeltünk. Hol volt a kovásztalan kenyér? Hová sülydedtek a gyermekkor széderestei Nyiregyháza? A szentéletű és papos beszédű Miklós barátunk, akit magunk között, Reb-Vajszként becézgettünk, régi peszách történeteket ázott ki az emlékezés lárnájából. „Az én jó anyám”, meg a „bibliai asszony” — a felesége — jelent meg könnyes szemé tükrében. A bibliai hosszú „I”-vel biblinak mondta és olyan meghatottan, fájdalommal és bánatos hangon tudott beszélni a pászkaombócevesről, főtt husról, tormásszósorról, a mácoszról készült chremzleről, vagy dióstortáról, hogy a szívünk csaknem beleszakadt. En megtoldottam a multból integető menüt a kötelező sűvüzbe, a könnyek tengerébe mártott kemény tojással, az egyiptomi építő munkaszolgálatot szimbolizáló malterrel, a dió-alma-bor-keverékkel és az akkoriban nálunk nagyon is sűrűn adódó móraurral, a keserű gyökérrel... Kibontakoztatam a kődökből azt a szédert, amit a zsidó lap néhai főszarkeztője akkoriban adott a vallástalanság pusztájában üdvölgő írók, művészek, színészek, újságírók lelki és testi üdülésére. Jóságos nagyapám fehér szakála és szelűtött teste a visszaidezés vásznára vetítődött, amint derűsen ül a széderesti asztalfőn a duzzadó párnák között, ahová az afikomant rejtette. Hová tűnt mindez? Micsoda mély szkadék látog a régi énnünk és a mai között? Ebbe a szakadékba magunk is belezuhanunk, hiszen már nem is vagyunk emberek, csak számok; én például 9732...

— No és Rebvajsz — kérdeztem — ettél-e te boldog ifjkorodban „selpeszách” gyömbéres cukrot? Azt, ami úgy csiplo a nyelvünket. Hát szentjánoskenyeret, aminek a magjával azután, — mint ahogy ma mondanak — társasjátékoztunk!

Hogyne evett volna. Persze, hogy evett, hiszen ő is vidéken nőtt fel. Az ő édesanyja ugyanúgy égette ki husvétra tűzes parázzsal a mozsarat, mint az én nagyanyám. Ok is vékony falemezt vásároltak a konyhai asztalra, vizes korsó alá, hogy még ott is meg legyen a különbség a „homéc” és a husvét között. A morzsát Peszách előtt fakandóba gyűjtötték az ő falujukban, csak úgy, mint mi Szabolcsban. Aztán a sámesz jött érte, aki tojás fejében összegyűjtötte a kenyérhulladékokat.

Dicsékedtünk, emlékeztünk. Széder a pesti orvosbarátomnál, ahová lagadók tömegével vonultunk fel, hogy legyen miből mindenkinck imádkozni és széder Szolnokon a nagyörzsantai kis házban, a szentéletű kántornál, akivel együtt énekeltük azokat az elbeszélő és vidám verseketek a kivonulásról, felszabadulásról, s gödölyérről, amelyet atyám vett két fillérért... Mi fiatalok szereltünk akkoriban a szövegbe belehamisítani egy-egy tréfás fordítást, fonetikus változtatást, ami a derek öregét módfelett felbosszantotta...

A multban való kalandozást, a visszafelejtkezést többször kellett félbeszakítanunk. Az álom rózsaszín felhőjéből a valóság kemény földjére pottyantunk. A homokbányába szekerek, leherautók érkeztek és azokat nekünk kellett megraknunk. Ötven-ötvennégy kocsi pakkoltunk így meg egy nap, ami halálosan fárasztó volt.

Két kocsinak homokkal, sóderrel, kavicsal való felpupuzása között husvét istentiszteletet tartottunk a colditzi bányában. Az Ur igazi templomában, kiut a szabad ég alatt, amelynek kék selyme úgy feszült fölöttünk, mint a baldachin, a sugárzó napfényben és a jószagu lavaszban, amely az élet diadalmas-kodását hirdette a mulandóság felett. Éppen tízen voltunk, a köteles tíz. Mória doktor, jölekkü, melegsívű orvosunk, a mi főpapunk, aki olyan szépen, meghatottan zengette a hangját, hogy nemcsak a szemünk, hanem a szívünk is elfátyolozódott, volt az előimádkozó. Fennhangon „fejből” idézte a miszaf-ima ősi szövegét. Mi a telep különböző pontján szétszórtan, utána-mondtuk, vele mormoltuk. Kezünkben lapáttal „markiroztuk” a

monkát és félve, lopva, sunyiban, hogy az ör észre ne vegye, kicsit közelítettünk Mária felé, hogy imádkozását és felborzolt lelkiállását simogató hangját jobban halljuk. Az SS-Manu véletlenül áttra kanyarodott és felfedezte az összeesküvést.

— Mi ez — mordult reánk fenyegetően — politikai gyűlés?

— Nem, ma husvéltunk van és imádkozunk...

— No azért, mert különben... Háát csak imádkozzanak.

A barbár és gyáva alak értelműg ez már nem jutott el. Fél az ima hatalmától. Odébb somfordált és mi befejeztük Istenünk tiszteletét a száműzetésben.

Az Örökkévaló meghallgatta könyörgésünket. Peszách harmadnapján megkezdődött a kivonulásunk az egyiptomiak, illetve a colditziai fogságából. Közeledett a felszabadító sereg. És ők menekültek előle, de mániákusan ragaszkodtak ahhoz, hogy „biztonságba helyezést” céljából bennünket is magukkal vigyenek. Hajnalban levest mértek (persze macosz-knödlük nélkül), de a gonosz Hámánok a tányérral együtt kiütötték a kezünkből. Egy kocka margarin és egy egész kenyér volt az utavaló. A savanyu kenyér, amelyet a hönünk alá csaptak, a pusztában való vándorlásunk közben továbbzáradt. A lekvárt, amely ládászám állott a raktárban és amely a chrajszeszt pótolta volna, a maguk felé húzó kezű őrszettek, a halálfejes német legények saját számukra tartották meg. És amikor ez a táplálékunk elfogyott, bolyongásunk során a szász-, morva- és csehországi réteken, mezőkön, erdők szélén és kertek alján az égiek ajándékaként odalullajtott füveket, gyökereket, sóskalevelet (petrezselyem és torina helyett) ehettünk, ahogy az a széder-tál elrendezésének előírásai szerint illik.

„Erőltetett menetben”, fuldokolva, ziháló tüdővel és rogygató térddel haladtunk át az Érzegbürgen. Alig tudtunk megküzdeni a hirtelen kerekedett viharos hófórtéggel. De szétünk kellett, mert a kísérő SS félt a közelgő szövetséges seregtől. Mi pedig fölül féltünk. Oberscharführer Zischke golyóitól, amelyekkel nem takarékoskodott, ha valaki fáradtságát emlegette. Az első éjszakát egy erdő felelmetes és áthatolhatatlan sötétségű sűrűjében töltöttük. Még az éj látomásainál, a fantáziánkban meg-

elevenedő rémeknél is hátborzongatóbb volt a valóság. Idegen „bajtársaink” reánkrohantak és életveszélyes ütlegek, földreperesek, karok kicsavarása és koponyák bezúzása közben mindnünkől kifosztottak.

Az egyik kis szász városka határában, ahol a zöld lankákon, az ujjáéledő természet öléi vad futásunkban kissé megálltunk, megértük — Istenem, hogy ezt megérhettük! — a gonosz és gyilkos SS-emberek menekülését. A szemünk előtt — a szájtépő „hősök” nem szegyélték! — vetköztek le, alakultak át az óvatosságból magukkal hozott polgári ruházat segítségével „civillekké” és dobálták be „kinestári” holmijaikat a tóba. Gyorsan elbucsztak tőlünk, kihírdették, hogy szabadok vagyunk, tegyük azt, amit akarunk. Összeültek velünk, meg is csókoltak és farizeus ábrázattal még bocsánatot is kértek azért, ha „valami rosszat tettek volna.” De, hát csak utasításra cselekedtek... Tartanak meg őket „jó emlékezetünkben” és ha kellene valamikor, igazoljuk, hogy milyen rendesen viselkedtek...

Adonáj csodát tett...

De amikor az amerikai előőrsök tankjaikkal felszágultak a községen, a németek visszatértek és mintha az előbbi nagy meglepetési jelenet meg se történt volna, újból „átvették a parancsnokságot.”

Továbbcipeltek a felszabadulás felé.

Még néhány napig kallódtunk a pusztában, de üldözőink karinaiból való kimenekülésünket mi sem tudta már feltartóztatni.

Theresienstadtba, az ígért földjére kísérték, ahonnan a cseh rendőrök fölényes és határozott mondatokkal kergették vissza gyilkos kísérőinket. Ezek az országuton bondukolva, saját veszlükbe jutottak. Fejük fölött összecsapódtak a Vörös tenger hullámai.

Két nap múlva ide is megérkezett a győzedelmes orosz sereg. Letörte a mi bilincseinket is. Szabadok lettünk...

Isten, mint akkor Izrael népével, ezuttal is — velünk már kétszer egymásután — csodát tett!...

Az osztrovietszi peszách

A költő, aki az osztrovietszi peszách végzetes óráiról hírt adott, egyike azoknak a keveseknek, akiknek sikerült kerekelt oldani, amikor az osztrovietszi gettót kiürítették.

Ez a jiddis költő, eredetileg tanítónak készült. Krakówban tanult, de már mielőtt serdülő diák, lelkes cikkeket írt az „Unser Ruf” című jiddis lapban a forradalomról és a szabadságról.

Egy meglehetősen zord és barátságtalan pesti bérlőházban idézte meg most újra az osztrovietszi peszách történetét, olyan lélekkel, mint aki ezzel az elbeszéléssel akarja pótolni azokat a hagyományos előkészületeket, amelyek egy boldogabb korban, szüleinek házában, az ünnep előtti hetekben leperegtek.

A fiatal és rokonszenves költő, aki keresztény papirokkal állt ezután Varsóban s ott volt, amikor a gettó zsidósága szembeszállt a német fasizmus tulerőben levő csapataival, ezeknek a megdöbbentő eseményeknek a hatása alatt végzetesen eljegyezte magát az irodalommal. Jiddisül ír. A legelészegtelenebb és legnépszerűtlenebb irodalmi nyelvek egyikén. „Olvasótáborra Amnon Eisenstadt néven ismeri. „Abgehakte Bletter” című könyvét már az osztrovietszi gettóban kezdte írni a költő érzékenységgel és a szemtanu tájékozottságával.

— Osztrovietszi peszách — kezdte vallomását Amnon Eisenstadt, — az utolsó jelenete volt a lengyel zsidóság történelmének. Még egyszer és utoljára fellebögött a lengyel zsidó tömegek lelkeiben az a láng, amelyet még Baál Sém gyújtott meg s szépséget varázsolt azokra az arcokra, amelyeket önök, magyar zsidók Birkenauban, — jogosan-e vagy jogtalanul, most nem vitatom —, annyira meggyűlöltek.

— Osztrovietszben még hittek a zsidók. Istenben, csodában, véletlenben, megmenekülésben, az életben s abban, hogy imával és szertartásokkal, Tórával és zsoltárokkal meg tudják változtatni a végetet, elháríthatják a fenyegető pusztulást. Ez a remény rendkívül öltetessé és leleményessé tette őket. Sikerült kijátszaniuk az S. S. őrség éberségét és gyanakvását és elkészítették a paszchát s minden előkészületet megtettek, hogy az első széder-estét az előírásoknak

megfelelően megtarthassák. Így még nem érezték át soha a Haggada szerzőinek egyes megállapításait, mint ezen az estén. A régi sorok között új feleletet kerestek...

Még tartott a széder, amikor megszólaltak a szirénák. A házból kijutó zsidók elbűvölve néztek az égre. Az osztrovietszi gettó fölött Stormovikok szorongatták keményen a Luftwaffet. Néhány perc múlva látták, amint két német gép kigyullad s a bennlévők kingranak. A zsidók vártak: a megszabadulást vártak. Tévedtek. Szabadítók helyett német tiszték értek a földre. Sántikálva jöttek be a gettóba s a szeggyentől dühösen, hogy a zsidók menekülni látták őket, eszeveszetten lövöldözni kezdtek. A zsidók gyorsan befutottak szobáikba. Talán azt gondolták, hogy még befejezhetik a szédert? Alig kezdtek a folytatáshoz, már riadóztatták őket.

Gyors sorakozó, éles parancsszavak... s már sutlogták megrémülve és ordították kétségbeesve: megkezdik az osztrovietszi gettó kiürítését...

Mindenki tudta, mit jelent ez? A többség már nem szólt egy szót sem, csak szemrehányóan és kiábrándultan néztek az égre, majd fejüket lehajtották, gépisen türték az S. S. legények veréseit — és elindultak...

Amnon Eisenstadt megszökött. A költő megmenekült. A költők általában megmenekülnek, mert aki az iszonyat és borzalom óráit túléli, annak költővé kell válnia..., hogy kifejezhesse élményeit... GERVAI SÁNDOR

SZINES BUTOR
dr. Schleifer Nagymező-utca 53.

BALLONKABÁT

Készíték a szabadban dolgozók részére garantáltan vízállatlan férfi, női és gyermek esőkabátot. Továbbá gazdasági, vihar-, sport-, lóden- és cserkész-kabátot. Hozott anyagból is készíték kabátot.

Bermann Esőkabátüzem
Bajcsy-Zsilinszky-ut 33, az udvarban

Telefon: 121-526

HOGY TÖRTÉNT?

XVIII.

Tárgyalások Blaskovics vármegyei főjegyzővel és Bosnyák Zoltánnal A magyarországi Zsidók Szövetségének megalakítása

Néhány nappal később, május hó 1-én, Blaskovics vármegyei főjegyző felhívott a belügyminisztériumba. A megjelenés nem valami kellemes körülmények között történt. Endre László, a belügyminisztérium igazi ura, utasítást adott, hogy *sürgősszerűen nem lépheti át a minisztérium, káoszól, „nehogy megfertőzzék az ott dolgozó tisztviselőket”*. Csak úgy juthattam be, hogy egy rendőr kísért az osztályfőnökhöz és így jelentett be neki: *„A zsidó ügyvédet előállítottam.”*

Blaskovics a közepesnél jóval alacsonyabb színvonalu ember volt, mintaképe a gyenge köztisztviselőnek. A gettósítás rémségeit nem fogadta el valóknak és amikor egy hónappal később már az auschwitz-i jegyzőkönyvről beszéltem vele, nem hitte el a szörnyűségeket. Ennek ellenére sikerült őt legelőbb is semlegesíteni, ezt az Endre László parancsainak egyébként szigorúan engedelmessé, meghunyászkodó főjegyzőt. A vele való érintkezés különösen akkor vált könnyebbé, amikor Bródy Ernő segítségével egy rokona útján halni lehetett róla. Ezen az első tanácskozáson rajta kívül jelen volt dr. Argalász, a belügyminisztérium törvényelőkészítő osztályának vezetője, továbbá dr. Vassányi István, aki közvetlen referense volt a Zsidók Szövetségének. (Ez utóbbi korábban dr. Páskándy miniszteri tanácsosnak volt egyik előadója és annak a zsidósággal szemben tanúsított jóindulatát főle örökölte.)

Már megkezdődtek a tanácskozásokat, amikor a szobába belépett egy albino, másnak szemébe soha nem néző ember, aki sután és nem szívesen fogott velem kezét. Észrevettem, hogy ő ilt a „lőember”, s amikor „igazgató urnak” kezdtek szólítani, mindjárt tudtam, hogy ki az: a hírhedt Bosnyák Zoltán, az akkor már felállított zsidókat vezetője.

Feljegyzéseim szerint ezen a tárgyaláson a következőkről volt szó:

Tárgyaltunk az ideiglenes intézőbizottság megalakításáról. A főjegyző érdeklődött a németek által beiktatott Zsidó Tanács megalakításának körülményeiről és felvilágosítást kért tagjainak személyi vonatkozásairól. Közölte, hogy az újonnan kinevezendő 9 tagból egynek

megkeresztelkedett zsidónak kell lennie. Erre a helyre dr. Cavalierit akarta kinevezetni, de mikor kiderült róla, hogy született keresztény, Bosnyák Zoltán Török Sándor újságíró javasolta. Blaskovics olyan komolyan vette feladatát, hogy a budapesti központi intézőbizottság köteleességévé tette, hogy minden 10.000 főnél nagyobb létszámú községben egy-egy helyi ideiglenes bizottságot nevezzen ki, minden esetben egy-egy kitért személy bevonásával. A főjegyző kijelentette, hogy a jövőben minden zsidó jellegű egyesület vagyonát a szövetség fogja megköpni (akkor már az összes komoly vagyonnal rendelkező egyesületet feloszlatták és vagyonukat fasiszta egyesületeknek adták) és különösen érdeklődött a Chevrák iránt. Noha megjegyeztem, hogy a szentegyletek a hitközségekkel szoros kapcsolatban álló vallásos jellegű egyesületek, mégis kijelentette, hogy minden Chevrát fel fog oszlatni. Amikor hangsúlyoztam, hogy a rendelet értelmében az izraelita hitfelekezet szervezetei és intézményei a jövőben is fennmaradnak, megjegyezte, hogy ez nem jelenti azt, hogy ha államellenes intézkedést tanúsítanak, akkor ezeket is nem-e szüntetné be, vagy más megtorló lépést ne lenne folyamlatba. Végül közölte, hogy a legközelebbi időben belül elő fogja terjeszteni Endrének az új Zsidó Tanács névsorát és azoknak kinevezése a hivatalos lapban meg fog jelenni.

Valóban néhány nap múlva megjelent a 176.774/1944. B. M. számú belügyminiszteri rendelet, amelyben az ideiglenes intézőbizottság tagjaiként a következők szerepeltek: Stern Samu, dr. Wilhelm Károly, dr. Pető Ernő, Kahan Frankl Samu, Freudiger Fülöp, akik már korábban is a Zsidó Tanács tagjai voltak, továbbá új tagokként dr. Gábor János, a pesti hitközség ügyésze, dr. Nagy József főorvos, dr. Berend Béla, szigetvári főrabbi és Török Sándor író.

A kinevezett intézőbizottság május hó 15-én tartotta alakuló ülését. Stern Samu betegsége miatt nem jelent meg, dr. Berend Béla sem volt ott (az vidéken tartózkodott), Török Sándor pedig még internálva volt Csepelen. Az ülést Kahan Frankl Samu, az ortodox

iroda elnöke vezette és javaslatára az intézőbizottság elnökének Stern Samu választották meg. Ezután az intézőbizottság kimondta, hogy az első zsidó tanácsból kimaradt tagokat tanácskozási joggal meghívja ülésére és megbizzza őket ugyanazon munka elvégzésével, amelyet eddig betöltöttek. Ezt azzal indokolták, hogy „nevezettek az elmúlt hét hét alatt oly fontos működést fejtettek ki a központi tanács keretén belül hogy munkájukat a jövőben sem nélkülözhetik”. Az intézőbizottság jegyzőjül dr. Kahan Niszon választották meg. Végül kiküldtek egy bizottságot, hogy elkészítse a zsidószövetség alapszabályait.

Az alapszabályok tervezete néhány napon belül elkészült és május 22-én az intézőbizottság azokat letárgyalta és elfogadta. Ezek az alapszabályok ma már porlepte és érdektelen jogtörténeti anyagot képeznek, de az akkori tájékozatlan helyzetre jellemző, hogy hatáskörébe utalták az „oktatási és kulturális feladatokat”

teljesítését és kimondták, hogy a szövetség „a lételeti és kulturális feladatokat a fennálló jogszabályok szerint változtatlanul teljesítő izraelita hitközségek, országos és egyéb felekezeti szervek munkáját és anyagi hozzájárulását is igénybe veheti”.

Az alapszabályokat rövidesen felterjesztették a belügyminisztériumba, de számtalan tanácskozás után sem hagyták jóvá. Ennek oka volt, hogy dr. Berend titokban különvéleményt adott be és az általa elkészített más szabályzat jóváhagyását kérte. Endre Lászlónak elsőrendű tanácsadója pedig, Bosnyák Zoltán megakadályozta az alapszabályok jóváhagyását. Egyébként Bosnyák Zoltánnal Berend Béla állandó érintkezést tartott fent. Korábban már említettem, hogy a Tanács sok bilentyün játszott egyszerre és többször előfordult, hogy Bosnyáknál való közbenjárására Berendnek kérték fel. Ő különben mindennapos látogatója volt a belügyminisztériumnak, ahol a zsidótanács tagjai közül őt ismerték legjobban.

MUNKÁCSI ERNŐ

(Következő számunkban folytatás: Első hírek a deportálásról. Freudiger Fülöp Pozsonyból figyelmeztető levelet kap. Hogyan határozták el a magyar zsidóság deportálását és kiltását.)

Pártközi értekezlet foglalkozott a zsidóság problémáival

A napokban Varga Béla, a nemzetgyűlés elnökének elnöklésével pártközi értekezlet volt, amely a magyarországi zsidóság jogos érdekeit érintő problémákkal foglalkozott. Az értekezleten a pártok képviselőim kívül a Magyarországi

Izraeliták Országos Irodája ideiglenes intézőbizottságának három tagja is résztvett.

Az értekezleten szóba kerültek a zsidóságot érintő összes nagyfontosságú problémák. A megbeszéléseket előreláthatólag folytatják.

SZEMERE
SZÜCS, ERZSÉBET-KÖRUT 26
MÁSODIK EMELETEN!

Vidéki kereskedők! Népszövetkezetek!
Húsvéti vásár!
Már most vásároljon óriási árengedménnyel
papírszöveg, falvédő, szelvénypapír és egyéb papíráru. Pénz távirati átutalása esetén postán szállítunk.
GYÖRGY IMRE
Deák Ferenc-utca 15. Tel.: 380-315

Most jelent meg!

PALESZTINA AZ IGÉRET FÖLDJE CIMŰ KÖNYVE
HEHÁLUC KIADÁS KAPHATÓ MINDENÜTT!

Walter C. Lowdermilk harvardi professzor

Strijben vannak és egészségesek az alább felsorolt munkaszolgálatosok

Munkaszolg. neve:	Anyja neve:	Szül. év:	Lakhely:
ADLER LÁSZLÓ	Rosenheim Jolán	1910	Budapest
BALOG LÁSZLÓ	Zelenka Róza	1906	Budapest
BERGER VILMOS		1924	Debrecen
BERNER MANÓ			
DEUTSCH LÁSZLÓ	Deutsch Feida	1915	Mór
DUSINSZKI LAJOS	Strausz Róza	1916	Tatatóváros
INCZE ZOLTÁN		1909	Budapest
FARKAS IMRE	Gelléri Szerén	1905	Bpest, Danjau-u. 34.
FLEISCHER ANDOR	Hirschfeld Lenke	1922	Veszprém
FELDMÁR RUDOLF	Steiner Róza	1921	M.-Magyaróvár
FRANKL JENŐ	Braun Sári	1909	Budapest
FRIED GYULA	Weisz Etel	1909	Budapest
FRIEDMANN SÁNDOR	Tannenbaum Helén	1921	Érnihályfalva
GRÜNFIELD DEZSŐ	Potok Amália	1910	Budapest
GÖMÖRI JÁNOS	Bóth Terez	1914	Budapest
GOLDMANN ARTHUR	Herczeg Laura	1922	
HIRSCH RUDOLF	Wursberger Berta	1907	Szászrégen
JAKOBOVITS MÓR	Blumentál Szerén	1908	Bercel
JOSEFOVITS ELEK	Wiesenberg Etel	1907	Miskolc
KLEIN LÁSZLÓ	Kohn Teréz	1907	Budapest
KEREKES ISTVÁN	Klein Jolán	1922	Miskolc
LÁZAR EGON	Práger Bianca	1921	Nagyvárad
MÓZES ARNOLD	Mózes Erzsébet	1915	Kolozsvár, Bpest
MARKOVITS ADOLF	Markovits Mária	1910	Pesterzs., Előd-u. 4.
MAUTNER MIKSA	Rubinstein Janka	1909	Budapest
PREISZ GYÖRGY	Láng Mariska		Budapest
POLGÁR JÓZSEF	Stessel Erzsébet	1924	Bpest, Bécsi-ut 180/c
RUBIN SÁNDOR	Teitelbaum Hermin	1909	Budapest
SCHENKER ELEMÉR	Klöpfner Róza	1922	
SAUM ZOLTAN			
MARKOS ISTVÁN			
SCHILMANN REZSŐ	Schilmann Paula	1922	Bpest, Sannaróc-ut 11. Obuda
GERLER EMIL	Friedmann Mária	1915	Bpest-Király-u. 21.
SPITZER GYULA	Hoffmann Aranka	1920	Bpest-Vác
SPRII ERNŐ	Braun Lina	1918	Bp., Dembinsky-u. 41.
SCHÖNER JENŐ	Fried Eszter	1921	Szatmár
SCHREIBER FERENC	Weisz Irén	1922	Csenger
STEINER ERNŐ	Lebovits Gizella	1912	Újpest
SCHWARZ ERNŐ	Klein Henriette	1915	Budapest
WEISZNER IGNÁC	Dub Helén	1922	Pesterzsébet
WILDER BELA	Strauszfeld Amália	1908	Farkasrét, Mátyásos
ZIMMERMANN GYÖRGY	Hkovits Blanka	1922	Budapest
ZUCKER BERNÁT	Stark Otília	1909	Mád
GÄRTNER ÖSZKÁR	Kohn Adél	1924	Ricse
GRÜNVALD ERNŐ			Budapest
WEINBERGER TÓDOR	Blankorn Teréz	1912	Budapest
Dr. STÖH VILFRIED	Löwin Ida	1911	Jánoshalma
ROSENFELD LÁSZLÓ	Brill Jolán	1911	Szolnok, Kisujszákiás
STÉBER MIHÁLY		1921	Jánoshalma
SZÉKELY ÖDÖN	Kemény Erzsébet	1913	Kalocsa
GERGELY WALTER	Pikola Mária	1904	Budapest
LÁSZLÓ MIHÁLY			
MAYER ANDRÁS	Bondi Mária	1922	Budapest
KLEIN JÁNOS	Eckmann Margit	1923	Heves
WEISZ MÓR	Wetzler Teréz	1912	Kispest

A névsort a Strijben érkezett Fcig Márton gróf, Korong, bocsájtolta rendelkezésünkre.

Bergen-Belzenbe deportáltak!
5-ös blokk!

KI TUD

Jakobovits Ernőné
Glück Elláról

Weisz Ármanné
Glück Rózsáról

felszabadulás előtt meg látták a cél-áppelban. További sorsukról értesítésért könyörgök: Jakobovits Ernő fűszerkereskedő, Teleki-tér 6.

Ne csináljon lakásgondot.

keresse fel

KASSZOK

két deportált fiunkat!
Hoffmann Emil

szül. 1923 Sopron,

Hoffmann Erich

szül. 1927 Sopron, Kistarcseről 1944 július 12-én Birkenauba vitték mindkettőt, ott a Keldung-kammerban dolgoztak. 1944 október 26-án munkás transzporttal tovább vitték őket. Kétségbeesett szülei könyörgönek Gszine felvilágosításért. Minden költséget szívesen megtérítünk, **HOFFMANN DÁVID**, Budapest, VI., Paulay Ede-utca 67.

KI TUD RÓLA?

Berkovits Lajos

nyiregházi tékántról, kit 1942 szeptemberben **KASSARÓL**, Oroszországba vitték. Szíves értesítést kér aggodó felesége. Cím: Berkovits Lajosné, Dohány-utca 66. sz. Bernáthékaánl.

Bergen Belseniek:

KI TUD

Feuermann Ernőné (Mária)

ki adományával felszabadulás után angol kórházba került. Aki tud Copalbi sorsukról, értesítse Feuermann Ernő, Bórkercsédöt, VI., Nagymező-utca 44. alatt.

Ki tud róluk?

Pártos Károly

szül. Kislér 1867, deportálva Vasvárról 1944 VII. 5. Auschwitz.

Pártos Sándor

szül. Vasvár 1899, deportálva Győről 1944 V. 5. Auschwitz

Pártos Sándorné

szül. Kerepe Lujza, deportálva Győről 1944 VII. 5. Auschwitz.

Pártos Lajosné

szül. Kohn Margit, deportálva Pápáról 1944 VII. 5. Auschwitz

Pártos Lajos

szül. Igal 1896, áldítólag meghalt Műhelyortban 1944 XI. 30.

Pártos Gyuláné

szül. Schlesinger Rózi, deportálva Bajáról 1944 VII. Auschwitz.

Pártos Tamás

szül. Baja 1927, deportálva Bajáról 1944 VII. Auschwitz.

Pártos Imre

szül. Igal 1907. Anyja neve Anil Janka, hivatali Jozsefváros pályaudvarról 1944 XI. 28-án, a 101/303. századdal Középre, onnantól Mankhauszba, a felszabadulás után látták Günskirchenben, vagy Wellerben, továbbá állásilag Lambachban, utolsó hírt 1945 szeptemberben hozta egy ismeretlen nagyjánosi ember. Pártos Imre lakhelye Vasvár.

Lázár Miksáné

szül. Pollák Berta, szül. Kislér 1874, deportálva Pápáról (lakhelye is ott van) 1944 VII. 5. Anach witzba.

Lázár Edith

szül. 1902 Pápa. Anyja neve Pollák Berta, lakhelye Pápa, deportálva 1944 VII. 5. Auschwitzba, ahol áldítólag még 1944 október hó folyamán látták s ezen időpontban egy más lágerbe vitték.

Geisler Lajosné

szül. Pollák Rika, szül. Kislér 1879. Lakhelye Pápa, deportálva 1944 VII. 5. Auschwitzba.

Geisler János

szül. Vasvár 1914. Anyja neve Pollák Rika, lakhelye Pápa. Újabb régi szándékkal vitték ki Lengyelországba, onnantól állásilag 1944 régen visszahozták Sopron környékére.

Értesítést kér:

Pártos László és felesége, Bpest, XI., Zombolyai-u. 18. II. 5. Pártos Jenő, felesége és Vera lánya, Bpest, V., Sallai Imre-utca 57. IV. 1.

Bergen-Belseniek!

KI TUD HOGYRÓL.

Burger Emiliáról,

szül. 1907, aki 1945 márciusban a 106-ös blokkban volt. Szíves értesítést kérek: Burger Erzsébet, Paulay Ede-utca 24. II. 2.

109/19 munkásszázad!

KI TUD

Hegedüs Kálmánról,

aki 1944 december elsején írt utoljára. Aki bármit is tud róla, kérem szíveskedjék értesíteni, Gyűri József-utca, VI., Hajós-u. 23. III. 16. vagy telefonon: 226-352.

Külföldről keresik...

A HIAS HEBREW SHELTERING AND IMMIGRANT AID SOCIETY budapesti hivatalánál (V., Dorottya-utca 7.). Kérjük nevezettek jelentkezését, ill. bárkit, aki nevezettek sorsáról bármilyen felvilágosítást tud adni, hogy akár személyesen, akár írásban közölje hivatalunkkal.

- A. 32631. BURGEN JÓZSEF, született Munkacs 1929. Keresi: Alice Burgen, Milwaukee, Ill.
- A. 32663. FORGÁCS FERENC, Szent Domonkos-ut. Keresi: Lisl Weil, 349. West End Ave. N. Y. C. SC 4-2913.
- A. 32691. GROSE RÓZA, BELA, ANNA, Duna-parti 3. Keresi: Hirsch Ernő, 5400 Harper Ave., Chicago.
- A. 32694. GARDOS MANCI, JENŐ, KATÓ, Budapest. Keresi: Rados Edmund, 215 BUSH St., Bronx 57. New-York.
- A. 32699. GROSSMAN LAURA, GEZA. Keresi: Mrs. Rose Esther Goddman, 600. N. Western Ave.
- A. 32724. KRZEPICKA TOBCIA lenyegyel menekült. Budapest. Vagy Bratislavában. Keresi: Krzepicki Chanan, 36. King Georg Str. Tel-Aviv.
- A. 32826. LUKÁCS JENŐ, szül. 1871. E. 31. Dsbrecen és ASCHNER MIKLOS, szül. Budapest 1908.
- A. 33065. KATZ GEZA, ANNA, TOMY. Keresi: Serena Jaray, 24. W. 19. St., New-York 11.
- A. 33088. KECSEMETI KÁROLY, VALÉRIA, Zsófia, Keresi: Anna Rettefelm, 1359. York Ave., New-York 21. N. Y.
- A. 33091. KERTÉSZ LAJOS neje és gyermekei, Kertész-u. Keresi: B-field Almondor E 538. Central Ave. Highland Pk. Ill.
- A. 33121. KOLMAN HUGO. Keresi: Kolman Keszler, 344 1/2 W. 60th St. Los Angeles, Cal.
- A. 33136. KRAUSZ KATONA JENŐ, TERÉZ, Keresi: Irene Orowan, 251. W. 81st St. Apt. 7G NYC.
- A. 33179. MARKOVITS ETELEA, Szil. István-körút, Keresi: Madeleine Kovács, 735 N. Water St., Milwaukee, Wis.
- A. 33188. MOZES IDA, SAMUEL, Szil. Beradok P. Dej. Keresi: Ignaz Moses, 580. West 161st St.
- A. 33214. NYÁRI JENŐ, Rózsáld-palota, Václav. Keresi: Kern Pál E. 60. Broad St., New-York 4.
- A. 33216. OPLATKA ROSA GYÖRGY, Ernő-ut. 12. Keresi: Louis Lang, 3875. Ave. N. Y. C. 63.
- A. 33280. RÖTTER ILONA, BELA és HAJÓS BABY, LÁSZLÓ, Lipótváros. Keresi: Saly Treitman, 960. Grand Concourse. Bronx N. Y.
- A. 33273. ROSENZWEIG FARKAS. Keresi: Mayer-Rosenzweig 3068. Broadway, N. Y. C.
- A. 33315. STRAUSS LIVIA, GYÖRGY, LAJOS, IVÁN, Mester-u. Keresi: Mrs. Arthur G. Deues, P. O. Box 83. Opelousas, La.
- A. 33327. SCHWARZ GEZA, BLANKA, SAH, LAJOS, Óbuda, Keresi: dr. Z. Spálo, 5712 N. Kimball, Ave, Chicago Ill.
- A. 33465. TUVEL DÁVID és neje. Keresi: Rose Sklar, 250. Straight St. Paterson, N. Y.
- A. 33485. PERÉNYI ANDOR, Magyar-utca. Keresi: Perényi Dezső, Firenze, Via Garibaldi 14. 66. Lamati.
- A. 33485. SCHRUB ADOLF. Keresi: Fleisser Hermann és családja, 45. Ave D. N. Y.
- A. 33277. ROTTENSTEIN MÓR, szül. Nagykovács 1876. Budapest. Keresi: Blum Tibor, Róma, Via A. Alessi da Compendio 3.
- A. 33278. ROTTENSTEIN ERNA sz. Henczel. Keresi: Blum Tibor, Róma.
- A. 33280. TIEBERGER IMRE, Budapest. Keresi: Blum Tibor, Róma.
- A. 33274. WAGNER SOMA, Budapest. Keresi: FAREHO ELENA, Róma, Via Guido Beni 32.
- A. 33245. Ész. MEZEY JENŐNÉ, Budapest. szül. Réce, 60 éves. Keresi: Gelléger Alexandre, Rue Sao Joaquin, Rio de J.
- A. 33277. LEW FULÓP Budapest, szül. Krakow 1908. Keresi: Unikowski Leon, Marabre 91. Villa Lynch, F. C. B. A. Argentina.
- A. 33278. UNIKOWSKI CEREL, anjia neve Wajncig Tauba, szül. 1914. Lodz. Keresi: Unikowski Leon, Argentina.
- A. 32325. WEIL MANO. ETEL. GYÖRGY Anyalföld, Szil. László-ut közelében. Keresi: Mathilde Nissel, 119. Eastern Parkway, Brooklyn N. Y.
- A. 32364. HOROWITZ NORA. Keresi: Ernest Howard 120 So. 36th St. Philadelphia 39.
- A. 32465. BALASSA TERÉZ, vendéglő Szabhegy mellett. Keresi: Dorothy Adler, Poughkeepsie 125. Washington Str.
- A. 32483. BREUER ARMIN. Keresi: Jakob Breuer, Passaic N. Y., 301. Harrison St.
- A. 32517. DIAMANTSTEIN-IZSAK KARA, Liazo-n. Keresi: Herman Diamond, 265 East 174. Street, Bronx NY.
- A. 32547. FARKAS ILONA, ZOLTAN, Budapest. Keresi: Alexander Berko-Witz, 1 Bank St., New-York City N. Y.
- A. 31840. KRAUSZ SALAMON, született 1873. V. 31. Papa, osztrák állampolgár. Elhunyt. Utolsó hír Budapest 1944 okt. Keresi: Niedermann Helén, Robert, 16. Blvd. Magenta, Nice.
- A. 31841. FENDRICHÉ KRAJCS IRÉN, szül. 1902. VII. 5. Trancsán. Osztrák állampolgár. Elhunyt. Utolsó hír Budapest 1944 okt. Keresi: Niedermann Helén, Róbert.
- A. 1902. EPSTEIN JÓZSA, MIKSA, Budapest 56 évesek. Keresi: Epstein Vilmos, J. R. A. Bombay.
- A. 31840. RÖTTERSMANN GYULA, DÓRA, Csáky-utca. Keresi: Boglárka Armand és Rósa, Páris, 66. Rueen.
- A. 31856. ROTH ADOLF. Rottenbüchel-u. Keresi: Maria R. Cassler, Jackson Heights, N. Y. 34-20. 74. St.
- A. 31850. MAYER LÁSZLÓ. Keresi: Maria R. Cassler.
- A. 31885. SCHÖN HANA, DEZSŐ, GYÖRGY, PÁL, KATALIN. Örmény-utca. Keresi: Rose Richman, New-York, 4420. Broadway.
- A. 31899. SIPOS MITZI, LAJOS, ANTON, KORNÉLIA. Keresi: Theresa Pondellek, Berwin, Ill., 1217. Ridge-land Ave.
- A. 31908. SPIEGEL JENŐ, ADOLF, Pécsi Sándor-u. Keresi: Spigel Sándor, Los Angeles, 843. 92a okborn.
- A. 31904. SEBESTYEN NÁNDOR, Pécsi Sándor-u. Keresi: Spigel Sándor, Los Angeles.
- A. 31928. SZÁNTÓ ANNA, TIBOR, ÁGNES, Dob-u. Keresi: Elsie Wirtshafter, Vernon, N. Y., 1. Marion Place.
- A. 31929. BOKOS SÁNDOR, Dob-utca. Keresi: Elsie Wirtshafter.
- A. 31934. SZÉKÁCS KÁROLY, GYÖRGY MAGDA, Dob-utca. Keresi: Mrs. Amelia Shelton, Miami, Fla., 600 S. W. 24th Rd.
- A. 31936. SZÉKÁCS LAJOS, Erzsébet-krt. Keresi: Mrs. Amelia Shelton, Miami.
- A. 31966. VARIJAS GEZA, Tölgyfa-u. Keresi: Eduard Wurm-feld, Bronx N. Y., 2694.
- A. 31967. WURMFELD IGNÁC, Kül-6 Kerepesi-ut. Keresi: Eduard Wurm-feld.
- A. 31970. ZOLTAN ANTAL, láb-ori postaszám. keresi: Mrs. JULIUS A. SZLARD, West-field, N. Y. 321. Hyslape Ave.
- A. 31966. NADLER LILL, Budapest, keresi: WOLDBERG M. T. 31408. DR. SOMOGYI felesége és leánya, keresi: DR. BERNSTEIN M. Paris.
- A. 1902. EPSTEIN JÓZSA, keresi: EPSTEIN VILMOS c/o J. R. A. Bombay, POB 47,

A Balfon lemészárolt 183 munkaszolgálatos mártír megrázó temetése

Telnek a sírok, megtelik a mártírpárcella. Temetünk ismét. Ha nem volna olyan fájdalmas veszteség minden egyes emberélet kihunyta, szinte azt mondhatnánk, nem is az a lényeg, hogy hányan voltak, akiket a gyilkos téholy a halálba döntött, a lényeg az, hogy ismét temetünk. Mennyi szenvedés, mennyi tragédia van beletemelve egy egy ilyen durván ácsott fakoporsóba. Amott egy anya, aki a fájdalom paroxiszmájában szinte félig ájultan ismételt egy nevet: „Gyurikám, Gyurikám.” A fia volt, aki elment tőle egészségesen, életerősen, fiatalon és most két év múltán itt találkozik újra. Ott egy fiatal gyerek áll apatikus-san, apját siratja. Egyik koporsóban együtt fekszenek apa és fia, két testvér a másikban. A kivezényelt katonák zavartan, szemlesítve feszengenek helyeiken, mintha saját személyükben is éreznék kissé a felelősséget, hogy ezek a borzalnak megtörténhettek. És itt vannak azok, akiknek hozzátartozói nincsenek sem az élő, sem a holt hazatértek között. Kérdéseikkel ostromolják a megmenekülteket, hátha megtudhatnák valamit. Egy kis reményért koldulnak, mert úgy érzik.

anélkül nincs értelme ötéjüknek.
A Balfon lemészárolt munkaszolgálatosokat temették vasárnap, április 7-én délelőtt a rákoskeresztúri zsidó temető mártírok parcellájába. A 183 mártír végüliségén megjelentek a hitközség, a chevra, a Musz szervezet képviselői. Megjelent egy tiszti küldöttség és egy szakasz katona is. Eljöttek a megmenekült bajtársak és eljöttek a hozzátartozók végeláthatatlan seregei is, hogy utolsó Istenhozzádot mondjanak szeretteiknek. *Herschkowitz* Béla lókantör ajakán felcsendültek a megrázó zsidó gyászénekek, majd dr. *Morgenstern Benő*, dr. *Eisenberg Béla* és *Fischer Vilmos* rabbik bucsuztatták a mártírokat. A Musz szervezet megbízottja lett ezután fogadalmat, hogy az élő bajtársak soha nem felejtik el boldogtalan sorsu társaikat. Végül *Vadász Albert*, aki annak idején sokszor saját életének kockáztatásával igyekezett enyhíteni sorstársai nyomorúságán és aki Balfon eltemette őket, bucsuzott halott bajtársaitól.
És most 183 mártírral több alussza örök álmát a rákoskeresztúri zsidó temető hősi parcellájában. (k. g.)

TAKARÍTÁSNÁL...

FREGOLAN paszta
fürdőszobai tisztításhoz

FREGOLAN paszta
mosdó, utvezeték tisztításhoz

FREGOLAN paszta
fehér ajtó, ablakrámk lemosásához

FREGOLAN paszta
konyhakő, parkett súroláshoz

FREGOLAN paszta
hőfűhárre tisztít — nem karcol

Gyártja: REICHERTHAL EMIL ÉS BÉLA
Budapest, VIII. ker., Szeszgyár-u. 13

Olcsón a k a r
vásárolni?
Pipere- és mosószappanok, cigarettapapír, hüvely
és mindennemű háztartási cikkek viszonteladójának is.
VÉRTESNÉL, Dob-utca 48. szám

Pályázat

A Pécsi Izraelita Hitközség és a X. községkerület pályázatot hirdet az anyakönyvvizető

főrabbi állásra

Pályázhatnak mindazon rabbik, kik képesítésüket a Ferencz József rabbiképző intézetnél nyerték.

Pályázati határidő május 1.

Pécsi Izraelita Hitközség
Előjárósága

A Hechaluc Héber Osztálya

közi, hogy a héber tanárok rendszeres heti összejövetelét ezután nem vasárnap, hanem szombaton délután tartja. A legközelebbi összejövetelen, ápr. 13-án dr. Hahn István fog előadást tartani „Optimist o pesszimist bájáhádut” címmel. Az előadás 4 órakor kezdődik az Arany János-u. 29. sz. alatti Tárbud-helyiségben. Héberül tudó vendégeket szívesen látunk.

Charme krém a báj titka

Pézsmaróka

és más nyersbort vesz

Simkovics

Király-utca 47. I. em.

Zöld felekezeti intézmény keres angol és lehetőleg más nyelvű tudással is rendelkező, teljesen perfekt

fordítót és levelezőnt

Középiskolai tanárok előnyben. „Délelőtti elfoglaltság” jellegére a kiadóbizottságba.

Okleveles ovónót

esetleg tanítónót és egy hitoktatást (melamed) a katalizatorunk. Jelentkezés: Sugár Lipót, VIII. Magdolna-u. 26.

Karénekeseket

keres kiképzésre a Pesti Izraelita Hitközség. (Jelentkezés: VII. Sip-u. 12. I. 19. szerződési ügyosztály.)

Kohn Gizi és Irén

fűző és fehérnemű szalon

VII. Akácfa-u. 4. II. 2

LAKÁCSERE

Gróf Haller-utcaiban 3 utáni szobák, összkomfortos, jó állapotban lévő lakásokkal cserélhető 2 szobás lakásra. Hat, hét, nyolc kerületben jellegre a kiadóba.

A VII. kerületi belső körzet alakuló ülése

A Pesti Izr. Hitközség VII. ker. belső körzete április 7-én tartotta alakuló ülését Vajna József körzeti elnök vezetésével, amelyen a hitközség elnöke Stöckler Lajos, dr. Földes István, dr. Geyer Albert elnökhelyettesek és Domonkos Miksa ügyvezető jelentek meg. A szentgyeület Schwartz Sándor előjáró képviselte. Az elnöki bejelentések után Stöckler Lajos elnök az egység és az összefogás szellemében üdvözölte az újabb alakulást. A sokat szenvedett zsidóságnak vissza kell térnie a zsidó hagyományok alapjaira, de ebben a munkában nem lehet választást zsidó és zsidó között. Az ezermek harcában lehetnek árnyalatok, de a teremlő és alkotó célt kell mindig szem előtt tartani. A hitközség mindenét elköveti a hitélet megindítására és ebben a legmesszebbmenő módon helyezi kiállításba lamogatását.

Dr. Fischer Benjamin főrabbi és dr. Katona József központi rabbi felszólalásaikban rámutattak a zsidó tradíciókon alapuló hitéleti teendőkre és az együttműködést elősegítő racionális munkára. Hübsch Alfred titkár a távollévő Mandl Lajos titkár helyett ismertette a körzet célkitűzéseit. Grünfeld Miksa pénzügyi tekintetben tette meg észrevételeit. Dr. Grünfeld Hugó, körzeti elnökhelyettes az intenzív hitéleti munka nehézségeinek elhárítása érdekében tett javaslatokat és a tragikusan elhunyt Schäffer Adolf körzeti előjáró érdemeiről emlékezett meg.

Porgess József hitk. pénzügyi előjáró, a körzet gazdasági és pénzügyi előirányzatának fedezése tárgyában szólt fel megnyugtatólag. Dr. Weiss Sándor, Schwartz Mór és Reichenberg Jakab felszólalása után dr. Vass Lipót előjáró, a távollévő dr. Kertész Adolf előjáró helyett a hitközség szerződési ügyosztályának a hitélet elmélyítése terén teendő mindenemai tradicionális munkában való részvételéről és segítségéről biztosította a meginduló körzeti munkát.

A Zsidókörház ápolónőképző tanfolyamának első záróvizsgálója

A zsidókörház újra él és dolgozik. Aki a felszabadulás utáni napokban látta, az nem hitte, nem mert hinni, hogy valaha is talpraálljon. Akkor gránátvágta sebek szakították fel testét. Olyan volt, mint a zsidóság maga. Halálosan beteg, elhagyatott, kifosztott. S ma alig egy év múltán újra él és dolgozik. Sebei behegedtek, pezseg benne az élet, lassanként újra felszerelte magát. Nagy része van ebben a páratlan agilitású igazgatónak, de ugyanekkor érdeme a kitűnő orvosj karnak és a fíradhatatlan ápolószemélyzetnek is.

Most fejlődésének új állomáshoz érkezett. Egy kórház elsőrangú érdeke, hogy képzett ápolószemélyzettel rendelkezzen s ennek utánpótlásáról idejében gondoskodjék. Ezt a célt szolgálja az a kétéves ápolónőképző tanfolyam, mely január 3-án indult meg. Jelenlősége abban áll, hogy kórházaink közül az egyetlen, amely ápolónőképzéssel foglalkozik. Ez a tanfolyamon elméleti és gyakorlati kiképzésben részesülnek a jelöltek, akiknek nagyrésze a gettókörházak és deportálttáborok szükség-ápolónőiből rekrutálódott. Sokan közülük örök emlékként viselik a karjukra tetovált számokat. A napokban tartották meg az első félév záróvizsgáját a Népjóléti Minisztérium és az Egészségügyi Szakszervezet kiküldöttjei előtt. Megjelent a vizsgán a Pesti Izr. Hitközség részéről Stöckler Lajos elnök, dr. Geyer Albert elnökhelyettes és Domonkos Miksa ügyvezető. A jelöltek máris számos tanulmányi adták szakképzésüknek. Anatómiai kérdésekben medikákat megszegyenülő tudást árultak el.

A Zsidókörház újra él és dolgozik. Fokrol fokra halad és igyekszik betölteni hivatalát: hogy minél tökéletesbben rendelkezésre álljon a gyógyulást keresők ezreinek.

(K. gy.)

KI TUD ROLUK?

Polgár Gyuláné

és Lőrincz Erzsébet

1914 nov. 11-én indultak a tégnyaraból. Győr mellett, szőlők között egy istállóba kerültek, hol már 16-an voltak. Aki további sorsukról bármit tud, szíves értesítését kérem: Keltneré, Csáktúta 32. I. 7.

KI TUD

BEIN GRETE

és kisleányáról, HENRIETTE RÖL. Békospatacáról vitték Auschwitzba. Értesítést kér jutalom ellenében: Bein János, VI. Vörösmarty-utca 39. I. sz. 4.

KERESSEM FIVEREMET,

Márkus József

(1890. Bonyhádi). Felszabadulás után üzent Kauflitzból, aki továbbá sorsáról bármit tud, értesítsen. Minden költséget hálásan megfizetlek. Weisz Sándor, VII. Holló-utca 8.

Keresem Pécsről Auschwitzba 1944. július 4-én deportált feleségemet,

Gottesmann

Lajosné

szül. Jakobovits Ilona
becéző neve „Titi“

és kisleányomat

Gottesmann

Agnest

Nagyon kérem, aki bármit tud róluk, közölje velem. Költségeit megfizetem. Gottesmann Lajos, Pécs, Jókai-tér 6.

KI TUD

Geib Franciska

térvezett GYÖRI FERENCNE és

Györi Ferencöl

kiket 1911 nov. 15-én vitték el a tégnyaraból. Ploceabáról irak utoljára. Kik további sorsukról tud, kérem értesítse Gára (Geib) Rósi, Sziget-u. 25. II. 1.

Kereskedők

részleg kezeletlen kapható: evőeszköz, borotvakészítők, pengék, cseret, tükrök, dohányszelence, cigarettatárcák, pipa, szipka, füst-, háztartási cikkek és vasruha!

Kahán Testvérek

VII. Sip-u. 4. Telefon: 221-244.

Intelligens nő, hosszú bizonyítványokkal, nyelvtanulást, jobb eszű, ahol eszűtanulást beintenek, házzelvezetők elhelyezkedne, Bpest, Magdolna-u. 12. I. 19.

HAJFESTÉS

DAUER, HAJÁPOLÁS
RENCZÉSNEI, Csengery-utca 84

SZABADSÁG-HEGYEN

Noémi orth.penzio

NYITVA, Cédrus-u. 5B. T.: 161-912

Hátizsák

Royal üzletházban

Teréz körút egy/c.

Rákóczi-ut 57/b.

Színházjegyet

kényelmesen mindig ifj. NAGY-nál
vegyen, Vas-utca 2/b.

JÖJÖN BIZALOMMAL!

ELADHAT — VEHET!

ARANYAT, ezüstöt,

ékszereket, szőnyegeket, gobelineket, régi képeket.

RÉGISÉGET

Szakkirólát

Kammermayer Károly-u. 3.

ZSIDÓ VILÁGHIRADÓ

EINSTEIN PROFESSZOR SZEBINT AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETÉNEK KELL ÁTVENNIE PALESTINA LEGFŐBB ELLENŐRZÉSÉT

A párizsi *Regards* című folyóirat munkatársa beszélgetést folytatott *Einstein* professzorral a palesztinai kérdésről.

Einstein, a többi között, ezeket mondotta:

— 1921-ben *Lord Haldane* angol hadügyminiszter vendéggé voltam. A miniszter, amikor a palesztinai problémára kerültem a szót, figyelmeztetett, hogy — foglalkozzam más kérdésekkel és ne törődjem ezzel... *Arótu* is sokszor figyelmeztetett angol barátaim, hogy ne avatkozzam a palesztinai kérdésbe.

— Ma már megérttem, hogy miért figyelmeztetett *Lord Haldane* a palesztinai problémától való távolmaradásra néhány héttel a *Balfour*-deklaráció előtt. Az angolok ugyanis kizárólag saját politikai érdekeik szempontjából kezelik *Palesztina* sorsát... Az az érzésem, hogy az angolok *India* régi modelljét vették elő, amikor most *Palesztina* sorsát intézik. *Indiában* is a különböző népek ellentétén alapult a kormányzat. *Palesztinában* ki akarják használni a zsidó-arab ellentétet, amit — valljuk be — mesterségesen idéztek fel. *Angliát* sem a zsidók, sem az arabok nem érdeklik. *Angliát* csak a *petróleum* érdekli. *Egyen* ezért *Palesztina* jövőjét csak akkor lehet biztosítani, ha az *Egyesült Nemzetek* szervezete veszi át *Palesztina* legfőbb ellenőrzését.

EZER „ILLEGÁLIS” BEVÁNDORLÓT BESZÁMITANAK A EVÓTÁBA

A londoni rádió közölte, hogy a palesztinai angol hatóságok az áprilisi bevándorlási kvótából ezer certifikátot „számítanak le”. *Ezzel* az ezer certifikáttal ezer olyan „illegális” bevándorlót akarnak utólag legalizálni, akinek a hozzátartozói már régebben *Palesztinában* tartózkodnak.

KERESEM FELESÉGEMET

Hoffmann Lajosné szül. Engel Ellát,

akit 1941 november hó 15-én vettek el Ó-utca 11. sz. házból óbudai téglagyárba, onnan gyalog Hegyeshalomig. Ott látták, további hír nincs róla. Aki akar róla, akár erről a transzportról bármilyen értesítést. Minden közlést honorálok. Költséget megértétek. **Hoffmann Lajos,** Budapest, V., Sas-utca 5.

„ILLEGÁLIS” BEVÁNDORLÓK PARTRASZÁLLÁSA HAIFÁBAN

A *Reuter* Irada közölte, hogy egy brit torpedóromboló múlt héten feltartóztatott egy török hajót, amely valamelyik dél-franciaországi kikötőből 733 „illegális” bevándorlót szállított *Palesztina* felé.

A brit torpedóromboló a haifai kikötőbe kísérte a török hajót, amelynek vezetőjét, legénységét, valamint a bevándorlókat ott gyűjtőtáborban helyezték el.

A török hajón a buchenwaldi, dachau és auschwitzi náci-táborokból megmenekült zsidók utaztak *Palesztinába*.

SEL PESZÁCH

orth. kóser

palackozott borok BANYAI

Eötvös-utca 6. szám

TÓRA

új gyönyörűen írott közep-nagyságú, felszerelve, eladó. VI. Laudou-u. 9. II. 3.

Villamossági

háztartási cikkek, szerelési anyagok. Vétel. Eladás. Bizomány. **GERŐ SÁNDOR.** R. p. VI., Ó-u. 21

Idős házaspárhoz orth. vallásos nőt keresek vidékre.

Jelmegjelenés. Felsőház. Mészárosnál. Erzsébet-tér 5. I. em., reggel 8-9 között.

Prima libaszirt adok

egy pár magasárú női cipőért. Roth Vilmosnál. Nagy Sándor-u. 2. elemszűrés.

Megnyitva né

örökbe fogadna

egy teljesen árva 14-15 éves nővel leánykát. Dob-utca 16. I. E.

Háztartásunk vezetésére

két személy részére keresünk megbízható nőket. „Szombat, ellátást adunk” jellegre a kiadóba.

Jelmegjelenés. Komoly egzisztenciával rendelkező 33 éves férfi keres hasonló körülményű, csinos

intelligens nőt házasság céljából

„Szép jövő” jellegre a kiadóba.

HIREK

Az UJ ÉLET

legközelebbi száma ünnep után április 25-én jelenik meg

— **Hálaadó istentisztelet április 4-én.** A dobányutcai templomban ünnepélyes hálaadó istentiszteletet tartottak április 4-én, Magyarország felszabadulásának első évfordulóján. Nagyszámú közönség jelent meg a templomban, élén a Pesti Izraelita Hitközség vezetőségével, *Stöckler* Lajos elnökkel és *Domonkos* Miksa ügyvezetővel. Az istentiszteleten *Linetzky* Bernát főkantort zsolozsmái esendültek fel az énekkar közreműködése mellett, majd dr. *Katona* József rabbi szótartást olvasott és ünnepi beszédében méltatta a nap jelentőségét. Beefejezésül hálaímtát mondott és a különböző népek megbékéléséért s a lelkek békeségéért fohászokodott.

— **A ZSIDÓ FIUGIMNAZIUM és gépipari iskola végzett volt növendékei sürögősen közölgék címüket az iskola igazgatóságával (VII., Wesselényi-u. 44).**

— **Az ORT Országos Továbbképző Bizottság új tanfolyamait:** 1. Házipari szöveget. 2. Fehérnemű varrás és szabás. 3. Lámpaernyőkészítés, bőrdíszművészet. 4. Villanyszerelés. 5. Rádiószerelés. 6. Műszaki rajzolás (magas és mélyépítés, geodéziai mérések). 7. Játékkészítés. 8. Vízvezetékcsatlakozás. 9. Hegesztés. 10. Óramechanika. 11. Kerékpár, irógép és varrógépszerelés. 12. Autóvezetés és szerelés. Felhívunk mindenkit, aki ezen tanfolyamok bármelyikén részt akar venni, jelentkezzen az „ORT” irodájában, VII., Erzsébet-körút 32. I. em. 1. sz. alatti helyre, kedd, szerda és esütőnapok délelőtti 9-11-ig, vagy délután 5-7-ig.

— **Tíz esküvő.** Felmelő ünnepség színhelye volt március 17-én a Györi Izraelita Hitközség újonnan felavatolt imaterme. Dr. *Komlós* Ottó rabbi 10 párt eskett meg. A párokhoz intézett beszédében kiemelte a zsidó otthonnak a lelkek újjáépítésében elfoglalt nagy szerepét. Ugyanaz nap délután dr. *Komlós* Ottó rabbi magánnyelvi előadásban a györi zsidó kulturális mozgalom hevesítő előadásban ismertette a zsidóság legendáinak a történelmmel való kapcsolatait.

— **Házasság.** *Szekely* Anna április 7-én tartotta esküvőjét az újlaki templomban dr. *Schindler* József kecskeméti főrabbiával.

AUTOMATA KÉZI SZÖVŐGÉP

eladó. Kazinczi-u. 36. Schachter Vilmosnál.

— **Orvosi hír.** Dr. *Zablay* Emil, v. szűz. ker. orvos, belgyógyász és gyermekorvos, VI. Gr. Zichy Jenő-u. 1. Rendel: 3-5-ig. Új telefonszáma: 126-852.

— **Öväs.** „Tudomásunkra juttott, hogy egyes emberek bejárják körzetünket és adományokat gyűjtenek építendő templom (kulturális, zsidóotthon) céljára. Minthogy mi erre senkinek megbízást nem adtunk, az illető gyűjtés csak magánélt szolgál. Kérjük hittestvéreinket, ne tévesztessék meg magukat. Ne adományozzanak idegen, gyanús célra. Állandó gondunk a templom építése, a pesti izraelita hitközség támogatásával, Isten segítségével felépítjük templomunkat, minden hittestvérünk áldozatkészségével. Várjuk meg türellemmel a hivatalos felszólítást. XIV. ker., *Bosnyák-téri templomkörzet elnöksége.*”

Csinos, intelligens, vagyos urileány keres hozzáillő uriembert

házasság céljából

40 év körüli „Ausztália” jellegre.

Jó módú

48 éves vidéki kereskedő, hozzá hasonló

élettársat keres.

Levelek „Nyugodt élet” jellegre a kiadóhivatkoz.

Egyedülmaradt

fronczelt viszonyok között élő nő

férjhez menne

48 éves, jószemű, önálló, egzisztenciával rendelkező nő keres férjhez. „Tavaszi” jellegre a kiadóba.

53 éves deportált, minden kereskedésből mentes kereskedő

házasság céljából

megismerkedne lakással rendelkező urinnal. „Jólelek” jellegre a kiadóba.

Megismerkednék

Jelmegjelenés, barna, 30-36 éves nővel.

házasság céljából

aki 18 éves kislánnyal szeretne fogadni, 40 éves vagyos, saját elhelyezkedéssel van. „Közös” jellegre a kiadóba.

Orthodox, 42 éves férfi

élettársat keres

Felkészült két évvel ezelőtt deportáltak. Némi tőkével rendelkeznek. Menőségi oda, ahol lakás vagy kivándorlási lehetőség van. „Szombati, vallásos” jellegre a kiadóba.

Két barátnő, 32 és 42 évesek, csinos, jóízű nők, hozománytal, keresik kimondottan intelligens, jópozíciójú zsidó urnak ismerőseket

házasság céljából

„Egymásért” jellegre a kiadóba.

Barátom 30 év körüli, lakással, jól szituált, nyugalmazott tisztviselő

házasság céljából

megismerkedne hozzáillő orvossal, csinos, szép külsejű, kék. Teréz-körút 32.

Házasság. **Vermes Judit**, Budapesti és Mezer Milyés, Szeged, április 11-én d. n. 1 órakor házasságot kötnek a Csáky-templomban. (Minden külön értesítés helyett.)

Kertészeti tanfolyam. A Gordonia Munkai Házban, címista-szociálista ifjúsági mozgalom utszegedi otthonában 6 hónapos kertészeti tanfolyamot indít. A tanfolyam ingyenes. Jelentkezés: 15-19 éves fiúk és lányoknak 1946. április 20-ig, Budapest, V., Wellerle Sándor-ut. 17. H. Gordonia munkai háza. Tanfolyam kezdete 1946. április 25. vége 1946. október.

A Lengyel Mésző Deportáltak Országos Zeneakadémia zsidó részének és zenekari csapata eloadást tartat mindenekelőtt közönsége számára a közelmúltban hazatért Eisenstadt Annam és Wilder Josua művészi teljesítményét. A sok szenvedést és martalomságot visszatérző daloktól Goltseha Jacob és Komáromi Andor kísérték zongorán.

Adomány. A Pesti Izr. Hírközsege fővárosi részére Rábay László 1.000.000 pengót, Tamásné Eszter Péter 1.000.000 pengót adományozott. Az összegeket rendelkezési helyére juttattuk.

Aki április 3-án ellopott Remington írógépet nyomára vezet — nagy jutalmat adok: **Leopold Gyula** hírdelöváltalat, VII., Erzsébet-ktl. 39. Telefon: 422-308.

Rabbiképzés kiadása. Benősítés és telences ünnepe volt a kedd esti Ad. Orth Izr. Hírközsege és Kivároza zsinagógájának, április 4-én napján. Ekkor kitették be nyitására a hitközség újonnan megválasztott ifjú főrabiját, Rosenbaum Tibort. A templom újraújítás végeztetését a közölt dicsőre a várta az új főrabbit, Dr. Kut. László hitközségi elnök átadta a templom kapujában a főrabbinak öse lemondásának külső és a rabbi-választás klasszikus hébernyelvi oktatást. A főrabbi mely meghatottsággal küszölte meg hitközsége bizalmát. A templomban istentisztelet után Koba Herman főrabbi, az Orth. Izr. Közönségi Rabbitanács elnöke kitálta be nyitására méltó beszéddel az ifjú főrabbit, aki ezúttal megtartotta a hitközség mindegyikében rokonszert ebresztó székfoglaló beszédet. Ezt követte Duschinsky Jenő rakospalotai főrabbi beszéde. A templomi részt az esti órákban bensőséges hangulatban követte, amelyben dr. Kut. László hitközségi elnök, hitközsége nevében, továbbá Duschinsky Jenő az Agudat Izraél szervezet nevében, majd dr. Ungár Sándor, budapesti orvos, a Mizrahi atlétnak köszöntője a főrabbit. Felcsóvártok meg dr. Schönwald Miklós, Szabolcs vármegyei íb. főügyész, Fried Izsa rabbi, Klein József v. hitközségi elnök, Blumstein Emlő a helybeli Bné Akiba szinag vezetője üdvözölte tanulóit, magy és barátai nevében a főrabbit. Végül a főrabbi az üdvözlőzekre válaszolva, hálaának adott kifejezést a feléje megnyilvánuló osztályon bizalomért.

Adomány szegények pászkaellátására. Német Neumann Jakab, köztisztviselőben állott budapesti la. és szénkereskedőnek Amerikában élő gyermekei szüleit emlékére nagyobb összeget juttattak a Pesti Izr. Hírközsege szegény zsidók pászkaellátására.

Schulz Jenő cég

Órák ékszerész (tanfolyamos) VII. Mészárosi u. 6. a régi házban

Gergely Miklós

aranyműves és ékszerész.

NYELV ELADÁS

Férjhez adtám

művelt, muzikális csinos, övezgő-asszony rokonságot, 50 év körüli, megszilapított anyagiállamú bíró arhoz. „Moderen lakású, ingatlanai vannak” jellegre a kiadóba.

Középkorú, magas, jóméjű, fiatal iparos (kötőző), családját elcsatven. újból

nősülne

benősülne, kivándorolt, Fényképes választ, díszkérdéssel, üzleti vállalat keresem” jel. a kiadóba.

Feleséget keres

40-es kovárosi kereskedő, félkékben zúzó, szép, csinos, orth. lányok és asszonyok részletes levelet kérem, fényképpel. „Mocú ismét moorú Injr” jel. a kiadóba.

Berendezett lakással, ingatlanai, egyedülmaradt, tisztviselő

férjhez menne

ötvenkötű „Információkérő” jel. Tenzerhez, Szervilla-tér.

Ismeretség hiányában

középkorú, csinos hölgy, 45-50 éves urral megismerkedne

házasság céljából

Jelje „Orgonavirág” a kiadóba.

Társaság hiányában

ezután keresem

élettársamat

kizárólag orth., jó házból, intelligens, beosztás nélküli, 30-40 éves, képzés, fényszeres levelekre válassza. „Jeruzsálem” jel. a kiadóba.

Megismerkedne

korrekt urisemberrel 40 éves, jóméjű, jelenésű

üzletasszony

kétszobás lakással, némi értekel, Lehet vidéki. „Élet és munkatárs” jellegre a kiadóba.

Férjhez menne

egyedülmaradt, jóméjű, intelligens urisasszony, nagy jövedelemmel, háromszobás villával

ingatlanai, hasonló körülmények között élő 45-55 év közötti urhoz. „Abszolút korrekt” jellegre a kiadóba.

Özvegy, házias, független nő

65 körül, egészszenciával, élettársat keres

„Pest megyében kis birtok” jellegre a kiadóba.

Egyedül maradt **hűséges élettársa** halálasszony lenne 50 éves, hozzájáruló férfinék. „Szeretel” jellegre a kiadóba.

Nősülni szándékszom

keresek jóházból, házias, önálló, intelligens, szombattartó orth. leányt, vagy asszonyt 26-32-ig. Kimerítő levelet kérek díszképpel. Fényképpel „Szeretetre vágyom” jel. a kiadóba.

Felsőfokú képzettségű, szombattartó kereskedő, fényes, csinos, szép, kulturált urhölgyet

feleségül keres

Fényképes választ „25-30” jellegre a kiadóba.

Peszach Ünnepe

	Dohány	Rumbach	Bethlen	Csáky	Dózsa	Nagyf.	Páva	Zugló	Fü.	Árv.
I. este (ápr. 10. kedd)	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
I. reggel	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
I. délelőtt	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
II. este	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
II. reggel	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
II. délelőtt	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
II. délután	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

Ünnep kimenetele 8¹⁵

Féltünep (Chau) hámmad) reggel 7, este: Dohány 7, többi templomok: 8

	Dohány	Rumbach	Bethlen	Csáky	Dózsa	Nagyf.	Páva	Zugló	Fü.	Árv.
Péntek este	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Szombat reggel	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Szombat délelőtt	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Szombat délután	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Szombat este	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵	8 ²⁵
VII. előeste (április 21. vasárnap)	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
VII. reggel	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
VII. délelőtt	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VIII. előeste	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
VIII. reggel (mázkir)	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
VIII. délelőtt (mázkir)	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VIII. délután	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

Ünnep kimenetele: 8²⁵

A RABBISÁG

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

— B. G. Budapest. 1.) Ne adja fel a reményt, mert az, hogy nem jelentkeztek, még nem jelent befejezett tényeket. Sok akadályra lehet annak. 2.) Forduljon a Főújsághoz (Vilma királyné-ut. 25.), az rendez idén is a szerkesztés, minire lehet jelentkezni.

Nősülne

deportálás folytán egyedül maradt 40. éves, jóméjű, jelenésű urisasszony. Keresek vállalkozó házból nevelkedett hölgyet, 32 éves korú, ki szakmájában önállóan dolgozhat. Levelet „Aranyműves” jellegre a kiadóba.

Férjhez menne

csinos, alacsony, barna, 42 éves, üzleti, rendezkedő, egyedül maradt, házias asszony, önálló, intelligens, jól szituált urhoz. Lehetőleg kereskedőhöz, 52 évesig. Lehet vidéki is. „Köfésűs szimpáti” jellegre a kiadóba.

26 éves, egyedülálló, dolgozó asszony vagyok.

Ismeretséget kötnék házasság céljából

három év, jó egészszenciával rendelkező, jáleltű hölgy. „Dolgozó nő” jellegre a kiadóba.

48-es özvegy **benősülne** kereskedő üzletbe vagy vállalatba. „Közeli esküvő” jellegre a kiadóba.

UJÉLET

A MAGYAR ZSIDÓSÁG LAPJA

Szerkesztője és kiadója: VII. Sipó 12 — Telefon: 423-920

Kiadótulajdonos: **A MAGYARORSZÁGI ISRAELITÁK ORSZÁGOS TROJÁJA**

Feladó szerkesztő és felelős kiadó: **ROZS BEZSO**

Előfizetés egy hóra 240.000 P. Beküldött kéziratokat nem adjunk meg a visszaküldésükre nem vállalkozunk.

Nyomatott a Globus nyomda mártézet Rt. közreműködésével. Felelős vezető: Margittay Anna.

A zsinagóga naptára

Április 11, esütörtök: Nizán 10, péntek: 11, szombat: 12, vasárnap: 13 (chonec-kutatás); hétfő: 14 (előszüállítás bójtje); kedd: 15 (Peszach I. napja); szerda: 16 (Peszach II. napja); esütörtök: 17, péntek: 18, szombat: 19, vasárnap: 20, hétfő: 21 (Peszach VII. napja), kedd: 22 (Peszach VIII. napja, mázkir), szerda: 23, esütörtök: 24. Szombaton, április 13-án heti szidra: Mőcauró, háftóra: Malchéli III. 4-24.

IMÁDÓK:

Imabázák	Péntek		Szombat		Hétköznap	
	este	reggel	este	reggel	este	reggel
Dohány	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Rumbach	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Bethlen	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Csáky	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Dózsa	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Nagyf.	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Páva	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Zugló	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Fü. Árv.	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7

Péntekesti gyertyagyújtás: 7 óra 15 perckor.

Hadai istentisztelet: III., Zsigmond-u. 49. és XI., Bacsay-u. 37. péntek este 7/7-kor, szombaton d. e. 11 órakor, a Thorock-u. 6 b. egyetemes csak péntek este 7/7-kor.

Óbudai templom: III., Zichy-utca 9. péntek és ünnep este 7 órakor, szombat és ünnep d. e. 9 órakor.

26 éves, komoly, tisztelgő, feleségül venne egy hozzáillő leányt. Jelje: „Kelleme otthon” a kiadóba.